

September 2009 - 23. årgang

Syndrom

Medlemsblad for Arbeidsmiljøskaddes Landsforening
www.alfnorge.no

Verneutstyret ble dødsfelle

Side 8

TILSLUTTET
NORGES HANDIKAPFORBUND

Syndrom

Medlemsblad for Arbeidsmiljøskaddes
Landsforening (A.L.F.)
Tilsluttet Norges Handikapforbund (NHF)

Besøksadresse:

Schweigaards gate 12

Postadresse:

Postboks 9217 Grønland, 0134 Oslo

Telefon 24 10 24 00 / 25 36

Telefaks 24 10 24 99

E-post helseskader@nhf.no

Kontaktperson i NHF:

Ellen Trondsen

A.L.Fs internettside: www.alfnorge.no

Ansvarlig redaktør: A.L.Fs hovedstyre

Layout: Torill Older

Trykk: Allservice AS

Forsidefoto: Sverre Simen Hov, Lederne

A.L.Fs hovedstyre:

Leder:

Lars Kristian Hille

Postboks 168, 4502 Mandal

Telefon 38 26 11 65 / Mobil 91 30 88 73

Telefaks 38 26 55 62

E-post: kr-hil@online.no

Nestleder:

Geir Werner

Norderhovgt. 34, 0654 Oslo

Mobil 92 82 06 75

E-post: oslogolf@yahoo.no

Styremedlemmer:

Frode Steen Gunstensen

Moen, 6440 Elnesvågen

Telefon 71 26 50 82 / Mobil 99 74 66 72

Telefaks 71 26 50 82

E-post: frode@alfnorge.no

Jens Olav Solli

Gamle Sandvigs vei 21

4816 Kolbjørnsvik

Telefon 37 01 11 25 / Mobil 90 60 12 33

E-post: jensolli@start.no

Øystein Haugland

Vassteigen 118, 5141 Fyllingsdalen

Telefon 55 10 70 35 / Mobil 95 27 24 15

E-post: hauglao@c2i.net

Varamedlemmer:

Marit Rokkones

Mariannestien 2, 7105 Statsbygd

Telefon 73 85 22 55 / Mobil 90 56 97 18

E-post: marokko@online.no

Jan Bjørn Isaachsen

Volkedalsv. 43, 4513 Mandal

Telefon 38 26 25 87 / Mobil 99 26 25 87

E-post: jbi@vabb.no

Arild Solvang

Neskilen, 4815 Salterød

Telefon 37 03 06 81 / Mobil 97 59 70 66

E-post: arildsol@live.no

Jan Terje Biktjørn

4480 Kvinesdal

Telefon 38 35 45 65

E-post: jan.bik@c2i.net

Jan Erik Tandberg

Næpetrø. 11, 4790 Lillesand

Telefon 37 27 16 47 / Mobil 91 53 63 59

E-post: je-tan@online.no

Innhold

Medisinsk utredning av yrkessykdommer	5
Veiledningshjørnet	6
Verneutstyret ble dødsfelle	8
NOU 2008: 11 Yrkessykdommer	12
"Morgenstemning"	17
En vunnet sak om yrkesskade	18
Helsevesenet og NAV	20
En venn til alle tider	21
Nytt fra lokallagene	25
Delegater til A.L.Fs landsmøte på besøk i Kristiansand dyrepark	28
VANN og vannets rolle i kroppen	30
Nytt fra hovedstyret	32
Likemannsbåten	33

A.L.Fs hovedstyre

Leder Lars Kristian Hille
Medlem av fagrådet
Økonomi og administrativt ansvar

Nestleder Geir Werner
Medlem av fagrådet
Media- og prosjektansvarlig

Styremedlem Frode Steen Gunstensen
Leder for redaksjonskomiteen

Styremedlem Jens Olav Solli
Lokallagskontakt

Styremedlem Øystein Haugland

Varamedlem Marit Rokkones
Pårørendekontakt

Varamedlem Jan Bjørn Isaachsen
Veiledning og forebyggende

Varamedlem Arild Solvang

Varamedlem Jan Terje Biktjørn
Helsesituasjon for offshoreansatte
og forebyggende

Varamedlem Jan Erik Tandberg
Måling, data, forebyggende og
eksponeringsforhold for offshoreansatte

Striskjorta er nå på plass

Etter en sommer som jeg antagelig opplever som de fleste av oss, ikke akkurat som drømmesommeren, så har vi likevel kunnet slappe av litt og lade batteriene for videre innsats på alle felt.

Jeg lever fremdeles på tankene fra vårt årsmøte i april i Kristiansand, hvor både enighet og fremtidsvisjoner var på plass, i et foreningsmiljø til heder for alle.

Vi har mange spennende ting på gang fremover, og jeg sikter da først og fremst til den nyopprettede Veiledningsgruppen som i løpet av høsten vil komme med forslag til retningslinjer for vårt videre veiledningsarbeid, samtidig som de allerede er i gang med møtevirksomhet i fylkene. Første møte blir i Telemark 16. september.

Tanken bak dette er at vi skal øke vår innsats radikalt overfor enkeltmedlemmer og på fylkes-/regions-nivå, med direkte tilbud til våre medlemmer om mer informasjon og hjelp i egne saker. Samtidig vil vi søke å øke kunnskapen for utvikling av våre lokale veiledere.

Dette er jo vår absolutt viktigste primæroppgave, og jeg er spent på resultatet, samtidig som jeg er sikker på at dette vil fungere.

Men det skjer også andre og spennende prosjekter som vedrører oss som forening.

Innen NHF arbeides det nå aktivt for å komme frem til en ny organisering av landsforenings- og

diagnosearbeid i fremtiden, og dette er nå nedfelt i følgende skisse som et mulig alternativ for dette.

- 1 Utvikle en organisasjonsmodell der en integrerer diagnosearbeidet i linjeorganisasjonen, for å få en smidigere og enklere organisering enn dagens landsforeningsmodell. Arbeidet må ledes og drives av medlemmer fra målgruppen. NHF må ta ansvaret for den finansielle og administrative driften av arbeidet.
- 2 Utvikle en organisasjonsmodell der en integrerer deler av diagnosearbeidet for de mindre diagnosegruppene inn i linjeorganisasjonen for å få en enklere organisering i tillegg til dagens landsforeningsmodell. NHF sentralt, regionalt og lokalt må bidra til å drive diagnosearbeidet for disse medlemsgruppene. NHF må ta ansvaret for den finansielle og administrative driften av et arbeid.
- 3 Beholde dagens formelle organisering i landsforeninger med årsmøte, styre og eget ansvar for aktiviteter med de samme formelle kravene som gjelder for øvrige organisasjons ledd, men foreta mindre justeringer etter behov.

Vår hjemmesideredaktør Bent Bentsen lanserer en ny modell for vår hovedside og våre fylkessider slik at alle fylkeslag kan delta med egen hjemmeside uansett om de har kompetanse for å drive en slik side, samtidig som vi får en mer ensrettet og samlende profil

LEDEREN HAR ORDET

Lars Kristian Hille

på alle våre hjemmesider. Mer informasjon om dette vil bli sendt til alle fylkeslag.

Ellers vil jeg henstille til alle medlemmer om å støtte opp om vervekampanjen for nye medlemmer som foregår i Syndrom, det er svært viktig for oss å øke vårt medlemstall. Derfor ber vi om at det både verves nye medlemmer, og ikke minst registreres familie og venner som støttemedlemmer for vårt arbeid.

Også arbeidet med å finne frem til advokater som kan yrkesskade og yrkesforsikring, og forstår våre medlemmers problemer og krav har høy prioritet og vi kommer tilbake til dette.

Utover dette vil jeg bare ønske hver enkelt en RIKTIG GOD HØST.

Materiellfrister for Syndrom i 2009

Nr. 1 - utgivelse uke 10
Materiellfrist: 30. januar

Nr. 2 - utgivelse uke 25
Materiellfrist: 15. mai

Nr. 3 - utgivelse uke 39
Materiellfrist: 21. august

Nr. 4 - utgivelse uke 51
Materiellfrist: 13. november

Frode Steen Gunstensen

Hvordan blir du vurdert?

Ikke noe er så fornedrende som å bli tatt for å være noe man ikke er. Eller ikke å bli vurdert høyt nok som medarbeider, som medmenneske eller ikke bli tatt med på råd i andre sammenhenger. I det hele tatt; bli undervurdert, er så nedbrytende for selvfølelsen, selvilliten og i det hele så hjerterå en forbrytelse, at det undrer meg at det ikke finnes en straffelov for dette.

En gang for lenge siden traff jeg et menneske som var lærer på et kurs. Av henne fikk vi spørsmål til selverkjennelse. Det er nyttig og lærerikt. Hun var ikke så opptatt av å finne feila våre, som kanskje gjorde at vi hadde problemer i jobbsammenheng e.l.

Nei hun var mer opptatt av at vi skulle se hvor fantastiske vi var alle sammen! Hvilke ressurser vi alle gikk rundt og bar på!

Det høres ut som et eventyr, ikke sant? Og det rare er at etter som kurset gikk, svedde vi omtrent ti centimeter over bakken, de fleste av oss!

Hun stilte oss nærgående spørsmål som krevde ærlige svar. Det finnes ting du ikke kan lyve om nemlig. Hva er det verste noen kan gjøre mot deg? var ett av dem. Det berørte et svært ømt punkt hos oss alle. Hva er det som tar helt makten fra deg av oppførsel fra andre? Det var mange som så livet sitt passere revy akkurat da, mange som så seg selv for første gang i et klarere lys.

Vi skulle alle fortelle om vår erfaring i tur og orden. En dame gråt da det ble hennes tur. Hun snufset frem: Å bli undervurdert er det verste noen kan gjøre mot meg! Det er nesten som å bli usynliggjort på en måte. Du er ikke med. Du når ikke opp! Du teller ikke. Jeg er helt sikker på at mange mennesker har grått i smug over slik behandling fra sine medmennesker.

Det er på nytt arbeidsledighet for mange og det er ikke godt å være den som står utenfor et arbeidsmiljø. Mange får jobb pga

«trynetillegg» eller andre ting som ikke har noe med kvalifikasjoner å gjøre. Det er ikke noe morsomt å være den som har papirene i orden men kanskje ikke når opp fordi man ikke kan «selge» seg selv slik at man blir sett!

La oss bli flinkere alle sammen til å si noe pent til våre medmennesker for å heve selvilliten deres og få dem til å føle seg verdsatt. Det betyr så utrolig mye «å komme inn i varmen» for de som har stått utenfor.

Gi hverandre en verbal klem når du møter noen i dag, i høst og i vinter. Du kan komme til å forandre noens liv til det bedre!

Ha en hjertelig og varm høst alle sammen!

Følg med på A.L.Fs nettsider - www.alfnorge.no

Medisinsk utredning av yrkessykdommer

Av Hasse Benberg
Advokat i Advokatfirmaet Nidaros DA

Ved utredning av yrkessykdommer har de utredende legene i praksis vært enerådende i forhold til om en sykdom skal godkjennes som yrkessykdom. Dette har vært tilfellet både i trygdesaker og forsikringssaker. Denne posisjonen har legene hatt til tross for at de under utredningen skal ta stilling til spørsmål de ikke nødvendigvis har spesiell kompetanse til å besvare.

I spesialisterklæringer fra de utredende legene konkluderes det ofte innledningsvis med at eksponeringen fra løsemidler antas ikke å ha vært tilstrekkelig til å påføre pasienten yrkessykdom. Denne antagelsen blir ofte gjentatt under drøftelsen i erklæringen, slik at den til slutt ender opp som en sannhet. Når tilfellet da avvises som yrkessykdom, er det blant annet med et sikkert argument om at eksponeringen av skadelige stoffer ikke har vært tilstrekkelig, verken i omfang eller tid.

Grunnlaget for denne konklusjonen sies det derimot ingenting om. Det man snakker om er dermed i realiteten ren synsing fra utredende lege, på et område hvor vedkommende ikke har spesiell

kompetanse. Det er derfor svært viktig at en pasient, som skal utredes for yrkessykdom, gjør et grundig forarbeid før vedkommende skal til utredning hos spesialist.

Dette forarbeidet bør omfatte en grundig gjennomgang av yrkeshistorikken; hvilke arbeidsgivere man har jobbet hos og hva man har jobbet med. Videre bør det lages en oversikt over hvilke stoffer man har jobbet med, hvor lenge, antall måneder og år man jobbet med dette og hvor ofte man jobbet med stoffene. Det siste er av svært stor betydning, ettersom mange mener at løsemiddelskader kun kan oppstå gjennom eksponering over år. Dette er feil. Jobber man intensivt med løsemidler over en kortere periode, kan man også bli skadet.

Optimalt sett bør vurderingen av yrkeshistorikken foretas av yrkeshygieniker. Bruken av denne profesjonen er imidlertid fortsatt meget begrenset i yrkessykdomssaker og det er derfor viktig at den skadelidte selv gjør et godt forarbeid.

Ved å gjøre et grundig forarbeid, kan skadelidte i stor grad styre saken og legge forutsetningene for legens medisinske utred-

ning. Fremfor en synsing om at eksponeringen ikke har vært tilstrekkelig, må legen ta det utgangspunktet at eksponeringen har vært tilstrekkelig. Dette har avgjørende betydning både medisinsk og juridisk. Hvis legen da mener at sykdommen ikke er en yrkessykdom, må han lete etter en annen medisinsk forklaring på tilstanden. Dette vil ofte være svært vanskelig når man står overfor mange og gjerne diffuse symptomer, som er typisk for løsemiddelskader.

Juridisk har det den betydningen at bevisbyrden kan veltes over på forsikringsselskapet. I stedet for at skadelidte må bevise at en sykdom har sammenheng med arbeid, kan situasjonen bli at forsikringsselskapet må bevise at den ikke har det.

For å kvalitetssikre eget arbeid i forberedelsene før en medisinsk utredning, vil det være en klar fordel å få bistand av nærstående eller andre som har vært gjennom samme form for utredning. I tillegg vil det for dette bladets lesere ligge en mulighet i å søke bistand hos sitt lokale A.L.F-lag.

Veiledningshjørnet

Av Jan Bj. Isaachsen
A.L.F Veiledningsansvarlig

Saksgang i yrkessykdomssaker

I forbindelse med yrkessykdommer som løsemiddelskader og andre skader i henhold til den såkalte yrkessykdomslista er det regler for hvordan en slik sak skal håndteres.

Jeg har - som alltid med god hjelp av NAV forvaltning Vest Agder - satt opp en oversikt over hvordan dette skal foregå, og lagt til noen egne kommentarer i forhold til hva som bør gjøres og huskes i sakens anledning.

Forløpet for en yrkessykdomssak er alltid brokete og vanskelig for den enkelte.

Yrkessykdom på grunn av kjemiske og organiske løsemidler kommer alltid snikende over tid, og det tar ofte lang tid før pasient, lege, bedriftshelsetjeneste etc. fatter mistanke om at alle de sykdomstegn og plager som har oppstått, kan ha sin bakgrunn i den enkeltes yrkesutøvelse gjennom mange år.

Når det foreligger indikasjoner på yrkessykdom sender arbeidsgiver, medlem, fastlege eller bedriftshelsetjeneste melding om yrkessykdom til NAV lokal (som sender saken videre til NAV forvaltning).

Yrkessykdomssaker tar ofte svært lang tid innen systemet og det er derfor viktig at det ved melding om yrkessykdom også søkes samtidig om godkjenning av yrkesskade og menerstatning, for

å unngå at man må gjøre disse tingene i flere omganger.

NAV lokalt vil være behjelpelig med dette.

Allerede på dette tidspunkt er det helt sentralt at den enkelte utarbeider en fullverdig yrkeshistorikk med alle eksponerings- og lokalitetsdata, og gjerne en samlet oversikt over sine helseplager. Veiledere i ALF vil også kunne være behjelpelig med tips og råd for å utarbeide en riktig yrkeshistorikk, og det kan sies så sterkt at **uten en ordentlig yrkeshistorikk har man ingen sak.**

Er du i tvil kan vi anbefale sterkt å bruke våre hjemmesider www.alfnorge.no hvor du vil finne masse nyttig informasjon i vår **Veiviser** som finnes på venstre knapperad på hjemmesiden.

I tillegg ligger alle nummer av vårt medlemsblad Syndrom her, og det er vel anvendt tid å lese i de tidligere utgavene av vårt medlemsblad, som er spekket med nyttig informasjon.

NAV forvaltning innhenter nødvendige opplysninger for å klarlegge fakta i saken.

NAV forvaltning innhenter spesialisterklæringer.

Normalt vil dette si at medlemmet sendes til utredning på Arbeidsmedisinske avdelinger og til undersøkelse hos nevropsykolog. Saken vil ofte i denne sammenheng bli fremlagt for NAVs rådgivende lege.

Jan Bjørn Isaachsen

NAV forvaltning fatter vedtak i YRKESKADESAK og evt. MENERSTATNINGS SAK.

NAV forvaltning innstiller til vedtak i YRKESYKDOMSAKEN og evt. MENERSTATNINGS SAK og sender deretter saken videre til NAV Forvaltning Oslo og Akershus YRKESYKDOMSKONTORET.

Ved klare avslag vedrørende yrkessykdom og larmskadesaker, har NAV forvaltning på fylkesnivå hjemmel til å fatte vedtak.

NAV forvaltning Oslo og Akershus YRKESYKDOMSKONTORET fatter vedtak i YRKESYKDOMSSAKEN og evt. tilhørende MENERSTATNINGS SAK.

Dersom saken består av yrkessykdom, yrkesskade og menerstatning skal det innstilles til vedtak på alle områdene, og vedtak fattes av YRKESYKDOMSKONTORET.

Ved klage på vedtak fra YRKESYKDOMSKONTORET er det NAV KLAGE OG ANKE AKERSHUS som behandler klagen.

Vedtak fra NAV lokal og NAV forvaltning i fylket behandles av lokal NAV KLAGE OG ANKEENHET.

ALLE vedtak kan ankes!

ALLE vedtak skal sendes til medlemmet til orientering og eventuelle kommentarer.

ALLE kan la seg bistå av advokat om man føler egen viten ikke strekker til i saken.

ALLE saksbehandlere skal orientere skriftlig om forventet behandlingstid.

ALLE kan selvsagt benytte seg av ALFs Veiledningstjeneste i sine saker.

Jeg håper dette kan være et bidrag i vårt Veiledningsarbeid overfor våre medlemmer for å få en bedre forståelse av hva som skjer i hver enkelt sak.

Dagfinn Grøttå fra Selje har gitt ut to diktsamlinger. Livsgnisten ble gitt ut i 2002 var den første og i 2007 kom Regndråper, hvor dette diktet er hentet fra.

Dagfinn fikk hjerneslag i 1995 og året etter ble han rammet av et hjerteinfarkt. Diktet Timeglasset skrev han ned etter infarkt.

Timeglasset

Av Dagfinn Grøttå

Du traff meg brått,
som et svepeslag.

Det var vondt, hardt og brutalt.
Ka har eg gjort som fortjente det,
eg kjente berre det smalt.

No ligg eg her og spør meg sjølv,
var det noko eg kunne ha gjort.

Men eg fekk ikkje tid
til å tenke meg om,
alt skjedde så fort.

Men i timeglasset mitt
er det sand igjen,
ikke alt har rent bort.

No skal eg nyte
dei korn som er att.

Eg har så mykje
eg skulle ha gjort.

SIGVALD BERGESEN D.Y. OG HUSTRU NANKI'S ALMENNYTTIGE STIFTELSE

Dronningen 1. 0287 Oslo • Telefon: 23 13 15 90 • Telefax: 23 13 15 98

Friskluftmasken som 18 år gamle Jan Gunnar Een brukte da det oppstod brann i kompressorrommet.

Verneutstyret ble dødsfelle

Kilde: Lederne – Mai 2009

18-åringen stolte på at luften han pustet var ren. Da det oppstod brann i luftesystemet på grunn av elendig vedlikehold, var han sekunder fra å dø. Nå må han leve med en hjerneskade, men takket være iherdig innsats fra Lederne's tillitsvalgte og advokater har han fått en solid økonomisk erstatning.

Tekst: Sverre Simen Hov

Lederne fikk nyss om saken til den uorganiserte unggutten Jan Gunnar Een (28) for to år siden, nesten ti år etter at ulykken hadde skjedd. Een og hans onkel, Håvard Aga, hadde forgivevs prøvd å få hjelp fra Agas daværende organisasjon. Det var først da Aga nevnte saken for Terje Herland, hovedverneombud på Gullfaks og engasjert tillitsvalgt i Lederne, at himmel og jord ble satt i bevegelse.

Det brenner i luftesystemet

9. september 1998 går brannalarmen på Transoceans borerigg Wildcat, som borer på Statoils Gullfaksfelt. Den da 18 år gamle Een, som jobber for Åkra Korrosjon og som er innleid av Transocean for høytrykksspyling på Wildcat, er på sin første tur i Nordsjøen. Det blir også den siste. Han har på seg ansiktsmaske med pusteluft fra plattformens system

for arbeidsluft. Pusteluften kommer fra kompressorrommet på riggen. Nå brenner det inne i lufttørka på grunn av stort oljeforbruk over lang tid i en av kompressorene. Det elektriske elementet i lufttørka har antent olja.

Een faller om momentant når han puster inn det han trodde var ren luft, men som på grunn av brannen er varme og livsfarlige gasser. En snarrådig entringsvakt, som trosser evakueringsordren som er gitt på grunn av brannen, redder trolig livet til Een i det han river av ham ansiktsmasken.

18-åringen er i koma mens han fraktes via sykestua med helikopter til trykktanken på marinebasen

Haakonsværn i Bergen. Legene jobber hardt for å redde det som reddes kan av hjerne og muskulatur, og han svever mellom liv og død. Det første han kan erindre er at han våkner opp i trykktanken, selve hendelsen husker han ingenting av. 18 år gammel erklæres Jan Gunnar Een for 25 prosent invalid. Han får problemer med korttidsminnet.

Saken glemmes

Oljedirektoratet kommer med en rapport om hendelsen rett før jul 1998. Saken politianmeldes, og både Transocean og Statoil leverer sine granskingsrapporter med noenlunde like konklusjoner. Hovedfokuset i rapportene er at man mistet noen kubikk med mudd ut i sjøen når kompressorene måtte stoppes. Een tar etter en tid kontakt med en advokat på Voss som ikke er spesialisert på denne typen saker. Een får en liten erstatning fra Folketrygden, men ingenting fra hovedarbeidsgiveren Transocean. Saken dør sakte men sikkert hen. Helt til Aga i 2006, åtte år etter ulykken, først kontaktet sin daværende organisasjon som ikke kunne hjelpe, før han fortalte Terje Herland om ulykken.

- Det er ikke mange 18-åringere i mindre firmaer som er organisert noe sted. Jeg likte ikke historien i det hele tatt da jeg fikk høre om den, og gjorde det jeg kunne for å hjelpe ham selv om han ikke var organisert i Lederne, forteller Herland.

Herland satte himmel og jord i bevegelse. Han kontaktet leder for Ledernes avdeling for teknikere i Statoil, Per Helge Ødegård, og Ledernes forbundsleder Jan Olav

Brekke. Brekke ga klarsignal til å kontakte advokat Kjell Inge Ambjørndalen, selv om Een aldri har vært medlem av Lederne. Saken vurderes som så graverende at Lederne vil ta den videre for å sette et eksempel.

Skarp kritikk fra Oljedirektoratet

Manglende vedlikehold på oljefiltre i kompressorrommet hadde ført til oppsamling av store mengder olje i lufttørken. Oljen ble antent av et varmeelement i luftesyste-

met. Dette førte til brannen og at Een ble røyk- og kullosforgiftet.

I Oljedirektoratets rapport fra desember 1998 får Transocean skarp kritikk for grov rutinesvikt på vedlikehold av utstyr, og det påpekes at Statoil ikke ivaretok sin plikt til å påse at tidligere hendelser ble fulgt opp av Transocean. Direktoratet sa også at man hadde ventet en mer aktiv holdning fra Statoil for å avdekke disse svakhetene og

Jan Gunnar Een var kun én tur offshore. Han jobber i dag som gårdbruker på Voss.

Jan Gunnar Eens onkel Håvard Aga (t.h.) takker Terje Herland for sin store innsats som til slutt løste den vanskelige saken. Bildet er tatt på heliporten på Flesland.

utbedre eksisterende systemer, og begge selskapene fikk kritikk for manglende varslings av hendelsen. Statoils ansvar som operatør ble sterkt understreket.

Terje Herland samlet det som var av granskings- og politirapporter. Han presiserte overfor Statoil at selv om de ikke var hovedarbeidsgiver for Een hadde de et moralsk ansvar som operatør.

- Det var uaktuelt for meg og Lederne å forbigå saken i stillhet. Vi presset ganske hardt på, og opplevde etter hvert velvilje også fra Transocean. Een kunne ikke vite at vedlikeholdet på utstyret han brukte var under enhver kritikk, sier Herland.

Bytte av advokat

Eens advokat på Voss hadde de første 7-8 årene ikke fremmet

noe krav overfor Transocean. Aga gjorde noen fremstøt overfor sin gamle organisasjon, men skjønte at saken ikke ble prioritert der. Når Lederne tok over saken ble det umiddelbart satt i gang en prosess med bytte av advokat. Inn kom advokat Kjell Inge Ambjørndalen (se egen sak).

Det ble fremmet et stort økonomisk krav overfor Transocean, som på sin side var bekymret for om Een hadde en virkelig skade. De var usikre på årsakssammenhengen. Alle rapporter måtte oversettes til engelsk, og i fjor sommer valgte Transocean å inngå et forlik som betød oppreisning og økonomisk handlingsfrihet for Een, som i dag driver en gård på Voss.

Glemmer veldig mye

- Det er umulig å gjøre alt godt igjen med penger, men det hjelper

på situasjonen for Een. Dette var en ung landarbeider som skulle gjøre en jobb offshore, og som ble skadet. Det kan skje hvem som helst; han kunne ikke gardere seg mot grov uaktsomhet på grunn av manglende vedlikehold. Det var en tragedie som rammet denne unge gutten, men det er tilfredsstillende å se at Lederne kunne hjelpe til med å få en lykkeligere løsning for Een, forteller Terje Herland.

Jan Gunnar Een er i dag 28 år og driver gård på Voss. Korttidshukommelsen er en klar begrensning; han glemmer veldig mye og har hatt noen vanskelige år siden han ble skadet på Wildcat i 1998.

Etter ulykken hans er prosedyrene for pusteluft blitt endret. Nå brukes ikke lenger samme luft som til mekanisk utstyr på plattformen. Det tragiske var at en ung mann måtte oppleve at livet ble snudd opp ned før rutinen ble endret.

Aga er i dag medlem av Lederne.

Skapet for pusteluftslangen.

- Fornuftig erstatningsbeløp

Advokat Kjell Inge Ambjørndalen fra advokatfirmaet Norman & Co er involvert i mange av Ledernes saker. Sammen med Lederne har Norman & Co bygget opp en sterk kompetanse, og Ambjørndalen har de siste årene blant annet bistått mange med å få erstatning for de alvorlige skadene de fikk mens de arbeidet på ConocoPhillips Ekofiskplattform.

Ambjørndalen kom inn i saken i 2007 da saken allerede var ni år gammel.

- Bevis forsvinner og kropp er eldes, så det er aldri bra med gamle saker. Det blir ofte diskusjon om årsakssammenheng, men her hadde man en ungdom som var helt frisk, som reiste på jobb, og som kom hjem med 25 prosent hjerneskade. Heldigvis hadde vi en god medisinsk utredning, og det lå gode granskingsrapporter på bordet. Det var ingen tvil om at Transocean hadde ansvaret, og de fortjener honnør for at de behandlet saken på en skikkelig måte når vi tok kontakt. Samtidig kunne de vært mer på hugget tidligere, mener Ambjørndalen.

Ett og et halvt år etter at Lederne ble involvert var løsningen klar. Ambjørndalen synes resultatet av saken var vellykket siden Transocean gikk med på å betale en erstatning som lå på et fornuftig nivå tatt i betraktning alvoret i rutinebruddet og konsekvensene dette fikk for Een. Erstatningsbeløpet var høyere enn yrkesskadeforsikringslovens bestemmelser.

- **Ledernes tillitsvalgte** Terje Herland og Per Helge Ødegård og forbundsleder Jan Olav Brekke utviste et enormt engasjement i denne saken som de gjør i

andre saker. De stod på for en som ikke engang var medlem. Eens første advokat fanget ikke opp omfanget av saken. Dette er farlig område å bevege seg i når man ikke er ekspert. Det er til og med farlig når man er ekspert, understreker advokaten.

Advokat Kjell Inge Ambjørndalen hos Ledernes nære samarbeidspartner Norman & Co mener erstatningsbeløpet til Een lå på et fornuftig nivå.

Ved adresseforandring vennligst gi beskjed til medlemsservice NHF på tlf 24 10 24 00.

NOU 2008: 11 Yrkessykdommer

1 Sammendrag

1.1 Bakgrunn, mandat og sammensetning

Regjeringen oppnevnte i statsråd 16. november 2007 et faglig ekspertutvalg som fikk i oppdrag å foreta en bred gjennomgang av hvilke sykdommer som bør kunne godkjennes som yrkessykdom. Bakgrunnen er at den norske yrkessykdomslista ikke har vært vesentlig revidert på 50 år, og at det gjennom flere år er reist spørsmål om dagens yrkesskaderegelverk i tilstrekkelig grad fanger opp sykdommer som klart skyldes forhold på arbeidsplassen.

Utvalget ble gitt følgende mandat:

«Utvalget skal foreta en nærmere utredning og vurdering av om dagens yrkesskaderegelverk i tilstrekkelig grad fanger opp sykdommer som klart skyldes forhold på arbeidsplassen, og foreslå eventuelle endringer med hensyn til hvilke sykdommer som kan likestilles med yrkesskade.

Utvalget skal:

- Foreta en utredning av hvilke sykdommer som kan likestilles som yrkesskade i dag.
- Vurdere om evt. sykdommer som skyldes forhold på arbeidsplassen, men som i dag faller utenfor yrkessykdomsforskriften, bør kunne godkjennes som yrkessykdom.
- Vurdere om visse yrkesbetingede lidelser som over tid har utviklet seg i muskel- og skjelettsystemet, bør kunne godkjennes som yrkessykdom.
- Vurdere om visse yrkesbetingede lidelser som har utviklet seg som følge av psykiske påkjenninger eller belastninger over tid bør kunne godkjennes som yrkessykdom.
- Vurdere de økonomiske og administrative konsekvensene av forslagene.

Eventuelle forslag fra utvalget om å godkjenne nye sykdommer må konkretiseres med definerte diagnoser, herunder beskrive hvordan den medisinske årsakssammenhengen mellom yrket og sykdommen skal kunne påvises.»

Ekspertutvalget har bestått av åtte medlemmer, hvorav seks spesialister i arbeidsmedisin, en spesialist i psykiatri og en spesialist i fysikalsk medisin og muskel- og skjelettsykdommer, samt en sekretær. Det har vært gjennomført sju møter, hvorav to to-dagers møter. Det har vært avholdt fire møter med en referansegruppe bestående av partene i arbeidslivet, berørte myndigheter og forsikringsbransjen.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet har fungert som sekretariat for utvalget.

Utvalget startet sitt arbeid 12. desember 2007 og avga sin innstilling 24. juni 2008. Denne stramme tidsrammen har ført til begrensninger i den faglige fordypning som normalt burde vært lagt til grunn for et slikt arbeid.

1.2 Innhold og disposisjon

Utvalget har delt sin utredning i to hoveddeler. Del I inneholder et sammendrag med hovedpunktene i utredningen (kapittel 1), utvalgets mandat, sammensetning og arbeid (kapittel 2), historikk og utvikling med hensyn til erstatning for yrkessykdommer (kapittel 3), dagens yrkessykdomsordning (kapittel 4), internasjonale yrkessykdomslistor (kapittel 5), yrkessykdomsordninger i enkelte andre land (kapittel 6), forekomst av arbeidsrelatert sykdom og yrkessykdom (kapittel 7) og medisinsk faglig bakgrunn for utvalgets arbeid (kapittel 8).

Del II inneholder utvalgets premisser for utvelgelse av sykdommer (kapittel 9), utvalgets forslag til yrkessykdomsliste (kapittel 10), en gjennomgang av hvilke vurderinger som ligger bak de sykdommer som er med på lista for de enkelte sykdomsområder (kapitlene 11 – 21), omtale av enkelte andre sykdommer som er vurdert, men som ikke tas med (kapittel 22), økonomiske og administrative konsekvenser (kapittel 23) og oppsummering og diskusjon av utvalgets anbefalinger (kapittel 24).

Det er 28 vedlegg med anvendt bakgrunnsdokumentasjon, blant annet nasjonale og internasjonale yrkessykdomslistor, relevante rapporter og innspill

fra referansegruppen. Disse følger som uttrykt vedlegg til utredningen.

1.3 Oppbygging av en ny yrkessykdomsliste

Dagens ordning knyttet til yrkesskadetrygd og yrkesskadeforsikring er basert på en relativt spesifikk yrkessykdomsliste, med enkelte «åpne» kategorier, spesielt knyttet til lungesykdommer og sykdommer forårsaket av kjemikalier. I tillegg er det i yrkesskadeforsikringen lagt inn en såkalt «sikkerhetsventil» for vurdering av sykdommer utenfor lista, men denne er i liten grad blitt benyttet.

Den foreslåtte revisjon av lista er relativt omfattende, både i form og innhold. To hovedmodeller framsto som aktuelle: Et «åpent system», uten noen spesifikk yrkessykdomsliste (som i Sverige), og et «listesystem», bestående av en spesifikk liste med tilhørende eksponeringskrav (som i Danmark). Etter vurdering av tilsvarende ordninger i andre land, har vi valgt å foreslå en modell som har mange likhetstrekk med den danske modellen. Dette innebærer et «blandet system», med en egen yrkessykdomsliste (listesystem), kombinert med en mulighet for godkjenning av andre sykdommer (åpent system) gjennom det vi har valgt å kalle et «sikkerhetsnett». Vi ønsker med det å signalisere at «sikkerhetsnettet» skal fange opp flere tilstander enn den eksisterende «sikkerhetsventilen». Vi antar videre at et system med en spesifisert liste er mer brukervennlig enn et åpent system, i den forstand at den trolig i større grad kan fritta den enkelte fra selv å måtte etablere dokumentasjon for årsakssammenheng, i og med at sykdommen allerede står på en liste.

Det har vært vurdert om lista skulle konstrueres med utgangspunkt i sykdommene eller i eksponeringsforholdene. De fleste lands lister benytter en kombinasjon, fordi det for enkelte helseeffekter er mer oversiktlig å knytte dem til eksponeringsforhold. Utvalget har ment at en «yrkessykdomsliste» primært burde ta utgangspunkt i sykdommer, og ikke i eksponeringsforhold. På dette grunnlag har vi så langt som mulig etablert en ny liste basert på sykdomskategorier.

Utvalget har videre valgt å benytte følgende krav til årsakskriterier for sykdommer som skal inkluderes på den norske yrkessykdomslista:

En sykdom som er basert på klare diagnostiske kriterier og

- opptrer etter spesifikke eksponeringsforhold i arbeid
- har en høyere forekomst blant eksponerte enn blant ueksponerte
- der det ut fra anerkjente vitenskapelige kriterier er dokumentert en årsakssammenheng mellom eksponering og sykdom.

Vi har vektlagt epidemiologisk dokumentasjon, samt toksikologisk basert dokumentasjon der det er relevant. Vi har benyttet allment aksepterte kriterier for vurdering av «vitenskapelig dokumentert» årsakssammenheng.

Den valgte løsning med en spesifisert liste forutsetter en del premisser (kapittel 9). Disse omfatter etablering av et fungerende «sikkerhetsnett», utarbeidelse av spesifiserte veiledninger med krav til eksponering og regelmessig revisjon av yrkessykdomslista.

Utvalget har av tidsmessige grunner ikke hatt mulighet for å gå gjennom den vitenskapelige dokumentasjonen for hvert enkelt sykdoms-eksponeringsforhold på den foreslåtte lista. Vårt forslag har tatt utgangspunkt i gjeldende norske liste og den danske yrkessykdomslista. Vi har også vurdert andre nasjonale og internasjonale lister. Videre har vi for kreft og fosterskader benyttet internasjonalt anerkjente klassifikasjoner av stoffer. For muskel- og skjelettsykdommer har vi dels basert oss på vedlagte rapport fra Statens arbeidsmiljøinstitutt (STAMI), dels på primær vitenskapelig litteratur. For øvrige vurderte sykdommer har vi basert oss på vitenskapelige oversiktsartikler (reviews) og primære vitenskapelige publikasjoner, i den grad tiden har tillatt det.

1.4 Utvalgets anbefalinger

I tillegg til en revisjon av sykdommer og eksponeringsforhold innenfor de mer tradisjonelle områder knyttet til fysisk og kjemisk arbeidsmiljø samt infeksjonssykdommer, har utvalget foreslått tre nye sykdomsgrupper på den reviderte lista: muskel- og skjelettsykdommer, psykiske sykdommer og fosterskader.

1.4.1 Muskel- og skjelettsykdommer

Utvalget mener det er faglig grunnlag for å inkludere utvalgte muskel- og skjelettsykdommer på den norske yrkessykdomslista. Dette gjelder primært enkelte sykdommer i skulder, albue og håndledd, samt kne. Dette vil kunne ha betydning for en rekke yrker med skulder-, arm- og håndbelastende arbeid.

Utvalget har også vurdert å inkludere nakke- og rygg sykdommer på den nye yrkessykdomslista. Dels på grunn av problemer med enhetlige kriterier for definisjon av slike sykdommer, dels på grunn av fortsatt manglende vitenskapelig dokumentasjon på årsakssammenheng, har utvalget ikke funnet å kunne anbefale at nakke- og rygg sykdommer inkluderes. Det samme gjelder for hoftededdsartose. Vi anbefaler imidlertid at disse forholdene vurderes senere med basis i den økende vitenskapelige dokumentasjon som kommer på disse områder.

1.4.2 Psykiske sykdommer

Vi har foreslått at psykisk sykdom settes på yrkessykdomslista, men begrenset til diagnosen posttraumatisk stresslidelse (PTSD). Denne tilstanden har til nå på visse vilkår kunnet godkjennes som yrkesskade. Utvalget mener det er viktig å synliggjøre denne sykdommen også som yrkessykdom. Den vitenskapelige sammenheng er godt dokumentert for dramatiske hendelser av relativt kort varighet. Dette vil kunne gjelde personer i krigsliknende situasjoner i utenrikstjeneste, men også spesielle tilsvarende situasjoner knyttet til ekstreme belastninger i norsk arbeidsmiljø.

1.4.3 Fosterskader

Fosterskader foreslås som en ny sykdomsgruppe på den reviderte yrkessykdomslista. Med fosterskader menes her skader på barn som skyldes skadelig påvirkning av mor under arbeid i svanger-

skapet. Forslaget er så langt begrenset til å omfatte skader hos levende fødte barn, på linje med det som gjelder i Danmark. Forslaget forutsetter at det politisk og juridisk åpnes for å gi ytelser ved fosterskader, herunder at personkretsen utvides til også å omfatte levende fødte barn, ikke bare arbeidstakere.

1.4.4 Andre sykdommer som er vurdert

Utvalget har også vurdert en rekke andre, til dels «nyere» sykdommer, uten at de er foreslått tatt inn på lista. Dette gjelder blant annet miljørelatert overfølsomhet av ukjent årsak/multippel kjemisk overfølsomhet (MCS), inneklimaplager og hjerte- og karsykdom relatert til partikkeleksponering, lange arbeidsdager, skiftarbeid og stress. Hjerte- og karsykdommers multikausale og prevalente karakter, sammenholdt med usikker eksponeringskarakterisering og uklare dose-responsforhold, har medført at vi ikke har inkludert disse sykdommer i vårt forslag.

Vi har videre vurdert nattarbeid som risikofaktor for brystkreft. Nattarbeid er nylig blitt klassifisert som «sannsynlig kreftframkallende» av IARC (International Agency for Research on Cancer). På tross av flere studier som indikerer økt risiko for brystkreft etter langvarig nattarbeid, finner flertallet (alle, unntatt ett medlem) at dokumentasjonen fortsatt ikke er tilstrekkelig. I likhet med Arbejds-skadestyrelsen i Danmark, anbefaler flertallet at dette forhold i stedet tas opp til ny vurdering når ytterligere dokumentasjon foreligger.

Flere av de sykdommene som utvalget har valgt å foreslå å ta inn på lista, og flere av dem som er vurdert, men ikke tatt med, er alminnelige i befolkningen. I tillegg har de til dels komplekse årsaksforhold. Dette vil kunne komplisere den forvaltningsmessige håndteringen av slike saker. Utvalget har hatt som målsetting å basere sine forslag utelukkende på en faglig vurdering, uavhengig av eventuelle konsekvenser knyttet til forventinger, økonomi og multifaktorielle årsaksforhold. Utvalget er imidlertid opptatt av at konkrete yrkessykdomssaker i en framtidig ordning skal kunne avgjøres raskest mulig, for å begrense en kronifiserende sykerolleutvikling, med negative helse- og rehabiliteringseffekter knyttet til en langvarig saksgang.

1.5 «Sikkerhetsnett»

En spesifikk yrkessykdomsliste slik utvalget her foreslår, forutsetter et «sikkerhetsnett» for yrkessykdommer som ikke er dekket av lista, jf. «sikkerhetsventilen» i lov om yrkesskadeforsikring. Utvalget foreslår at et slikt «sikkerhetsnett» skal fange opp:

1. Sykdommer som er så sjeldne at de ikke er tatt med eller er uteglemt.
2. Sykdommer der ny kunnskap er i ferd med å gjøre det aktuelt å ta inn sykdommen og/eller ny eksponering på lista.
3. Spesielle enkelttilfeller der det framstår som klart urimelig å ikke godkjenne yrkessykdom, selv om sykdom og/eller eksponering ikke står på lista.

Utvalget mener at det er viktig å finne en balanse mellom det at «sikkerhetsnettet» ikke skal fungere som en åpen yrkessykdomsliste, men heller ikke være til hinder for å godkjenne i enkeltsaker der det er urimelig ikke å godkjenne. Vi legger til grunn at vanlige bevisbyrderegler anvendes ved behandling av saker i «sikkerhetsnettet».

1.6 Yrkessykdomslista

– en kvinnediskriminerende liste?

Industrisamfunnets sykdommer preger langt på vei europeiske lands yrkessykdomslistene. Dette relativt ensidige industrifokuset har bidratt til en betydelig kjønnskjevhet i godkjenning av yrkessykdommer. Enkelte har hevdet at dagens yrkessykdomsordning representerer en systematisk diskriminering av kvinners arbeidsforhold og sykdommer. Det at 88 % av godkjente yrkessykdommer i Norge gjelder menn, kan bidra til å underbygge en slik tolkning. Utvalgets forslag vil bidra til at flere kvinner får godkjent yrkessykdommer. Dette gjelder spesielt for muskel- og skjelettsykdommer i skulder og arm, samt fosterskader.

Yrkessykdommene på den foreslåtte lista bærer imidlertid fortsatt preg av eksponeringsforhold knyttet til mannsdominerte yrker. Som ekspertutvalg har vi søkt å basere våre forslag på den foreliggende vitenskapelige dokumentasjon innenfor hvert område. Dette kan slå noe forskjellig ut for kvinners og menns yrkessykdommer og har etter

vår oppfatning ikke noe med kjønnsdiskriminering å gjøre, men er et uttrykk for manglende dokumentasjon av årsakssammenheng i en del typiske kvinneyrker.

1.7 Økonomiske konsekvenser

Det er blitt foretatt en beregning av mulige økonomiske konsekvenser av forslaget til revidert yrkessykdomsliste. Dagens kostnader knyttet til nåværende yrkessykdomsliste er beregnet til 956 mill. kr per år. Med utgangspunkt i danske tall og akseptrater (andel godkjente av antall meldte sykdommer) er det skissert forskjellige scenarier knyttet til om en i Norge vil praktisere tilsvarende «streng» godkjenningsspraksis som i Danmark eller henholdsvis være to eller fire ganger mer liberale. Dersom vi opererer med de samme akseptratene som i Danmark, vil de beregnede merkostnader beløpe seg til 314 mill. kr. Ved en firedobling av akseptraten, dvs. at det godkjennes fire ganger så mange av de meldte sykdommene i Norge som i Danmark, vil merkostnadene bli 963 mill. kr.

Det ser ut til å være de nye yrkessykdommene innen muskel- og skjelettområdet, samt psykiske lidelser som vil stå for den største andelen av de økte utgiftene. Videre vil praktiseringen av et nytt «sikkerhetsnett» bidra med en andel av kostnadene. Anvendelse av årsakskriteriene i det enkelte tilfelle synes å være den faktor som vil bidra i størst grad til de endelige merkostnader knyttet til utvalgets forslag. Estimaterne er beheftet med stor usikkerhet.

1.8 Administrative konsekvenser

Utvalgets forslag innebærer etablering av egnede administrative organer som har ansvar for revisjon av yrkessykdomslista, utarbeidelse av faglige veiledninger og vurdering av enkelttilfelle under «sikkerhetsnettet». Utvalget har for øvrig i liten grad gått inn på konkrete administrative konsekvenser av de foreliggende forslag. Dette spørsmål må etter utvalgets mening ses i sammenheng med den øvrige, pågående reformprosess på området. For å bistå framtidige organer i behandlingen av yrkessykdomssaker, vil det være viktig å sikre tilgang på medisinsk og spesielt arbeidsmedisinsk kompetanse.

I Danmark medgår ca. 12 – 13 legeårsverk til dette arbeidet. I tillegg vil det være behov for styrking av utredningskapasiteten ved de arbeidsmedisinske avdelinger og andre relevante utredningsinstanser.

1.9 Avsluttende kommentarer

Det er foretatt en betydelig revisjon av den foreliggende yrkessykdomsliste, både i form og i innhold. Utvalgte muskel- og skjelettsykdommer, posttraumatisk stresslidelse (PTSD) og fosterskader inkluderes på en ny yrkessykdomsliste. Videre er det åpnet for godkjenning av alvorlige infeksjons- og tropesykdommer som til nå ikke har stått på yrkessykdomslista.

Den foreslåtte yrkessykdomslista bærer likevel fortsatt preg av tradisjonelle yrkessykdommer forårsaket av fysisk og kjemisk arbeidsmiljø. Den økte kunnskapen om arbeidsrelatert helse som de senere år har kommet på en rekke nye områder, er tilsynelatende i begrenset grad reflektert i den foreslåtte liste. En årsak til dette er at det faglig sett dreier seg om kompliserte problemstillinger knyttet til vanlig forekommende sykdommer og plager med sammensatte årsaksforhold. Videre bedømmes den vitenskapelige dokumentasjon på årsaksammenheng med spesifikke eksponeringsfaktorer i arbeid for mange av disse tilstander foreløpig å være utilstrekkelig. I tillegg har tidsrammen for utvalgets arbeid vært begrenset. En venter at det etter hvert vil komme ytterligere dokumentasjon som vil kunne føre til at flere nye sykdoms-eksponeringsforhold inkluderes på yrkessykdomslista. Etablering av en administrativ struktur som løpende kan ivareta en revisjon av lista, anses derfor som en fortsetning for våre forslag. Likeledes bør det utarbeides et egnet system for ivaretagelse av sykdommer som ikke står på lista, men som vil kunne få individuell vurdering, gjennom et «sikkerhetsnett».

Som medisinsk ekspertutvalg har vi vært opp-tatt av å utarbeide en yrkessykdomsliste som kan bidra til en forutsigbar, konsistent og rask saksbehandling som ivaretar personer med mulig yrkessykdom. Vårt hovedfokus er videre at disse sykdommer er fullt ut forebyggbare, og at de derfor i teorien helt kan fjernes. Inntil så skjer, er det viktig å etablere samfunnsmessige ordninger som best mulig ivaretar den enkelte arbeidstaker med mulig yrkessykdom.

Heis(a)turen

Skynde meg, rekke firebussen hjem,
heisen var raskest, men heisen var slem.
Full stopp imellom andre og tredje
er ikke nettopp min største glede.
Jeg prøvde å ringe med klokka en gang,
men der var det ingen bjelleklang.
Det var mange som brød seg, - og noen som lo,
og ho Mary var dørvakt i tredje ho.
Jeg hilste litt på min klaustrofobi
mens heiseskrekken jaget forbi.
Hvor ble det av Sanne heisemontør?
Jeg mintes at de hadde vært her før.
De hadde iallfall montert denne heisen,
men jeg ønsket slett ikke denne reisen.
Jeg red en stund på kjendisens bølge,
se der kom direktøren med hele sitt følge.
Jeg kjente jeg ble både het og suset,
svevende slik i en glassheis i huset.
Ellers var heisen både varm og svett;
Jeg studerte; var dusjen i orden "yet"?

Jeg skulle rekke bussen, var trett og sliten,
det er dumt å være i siste liten.
Moralen må bli; å ha bedre tid,
så man kan ta trappa, om det er et slit!

Anne Grethe Fure

**Ved adresseforandring vennligst gi beskjed til
medlemsservice NHF på tlf 24 10 24 00.**

"Morgenstemning"

"MANDA - MORRA - BLUES"
Det er mandag morgen og avisene er sterkt forsinket grunnet sykdom hos bud og avløsere, pluss ferieavvikling. Striregner gjør det også. "Dagen blir ikke den samme uten vår avis, averteres det av redaksjonene", og "sant nok" sier vi som er A-mennesker og sitter og venter kl. 05.15. Da er det en tragedie, og jeg gir meg rett til å bruke slike sterke ord, for det er slik det føles. En strofe rinner meg i hu "Det er mandag morgon, og mitt hovud kjennes tuuungt, når jag sitter her". Det er så absolutt ikke kjenningsmelodien for oss A-mennesker den der, men sov søtt videre dere B-

mennesker. Innen dere våkner så er nok avisene på plass og "hovudet" også om det kjennes tungt. Hm-hm-hm - "Manda-morra-blues", har det ikke vært bluesfestival på Notodden da? Skal tru om samtlige bud har vært på Notodden? Er en hekta på blues så kan det meste tenkes når det gjelder derpå-dagen. Men la oss først og fremst se livets lyse sider, inkludert blues som fasinerer oss gamle også. Avis-fraværet førte for mitt vedkommende til at det nå ligger en haug nystekte vafler klar, og nå skal jeg ut å se etter avisen for 6. gang og kl. er 09.00, fint om den er der for "om litt er kaffen klar".

Ha en fin solskinsdag i regnværet - og en spesiell hilsen til lystbåt-folket fra en som kjenner det fra innsida på godt og mindre godt gjennom 55 år. Jeg kjenner til uling i mastene, både fra egen og andres båter, anker som truer med å bevege seg, "oppstandelse" om natta for å fortøye med ekstra tauverk, spring i land og i flere retninger, og unger i båtarmadaen i slike uværsetter som med full rett bæljer alt stemme og lunger tåler. Men "Noen ganger var det All Right" - "in the morning!"

Morgenfugl

Else Bømark Andrèn, Telemark

En vunnet sak om yrkesskade

Kilde: Maritim Logg nr 4/2009

Undertegnede skrev en artikkel i «Maritim Logg» nr. 5 for 2008 om en maskinist som vant en sak om yrkesskade mot et forsikringsselskap.

Etter at artikkelen ble skrevet anket selskapet til lagmannsretten, men maskinisten vant også her. Selskapet har nå anket til Høyesterett.

Maskinisten venter i spenning på om Høyesterett tar saken, og håper selvsagt på at han skal få slippe nok en runde i rettsapparatet.

Saken har interesse utover saken selv, og i det følgende skal jeg kort gjengi innholdet.

Ulykken om bord

Maskinist Torleif Torgersen befant seg i en leder i maskinrommet da han skled og falt ca. 1,5 meter og landet på baken på et oljerør. Han fikk store smerter, ble mønstret av og sendt hjem fra Brasil og sykmeldt i flere måneder. Etter friskmelding reiste han ut igjen, men hadde fortsatt store plager. Etter en del måneder måtte han gi opp, gikk i land og ble uføretrygdet.

Han rettet krav mot forsikringsselskapet hvor redetriet hadde tegnet yrkesskadeforsikring til fordel for sine ansatte. Men selskapet nektet ansvar. Begrunnelsen var at Torgersen før skaden hadde andre lidelser, særlig i ryggen, hvor han hadde vært operert.

Følgelig hevdet selskapet at uførheten skyldtes de gamle skadene, og ikke ulykken om bord. I parentes bemerket:

At et forsikringsselskap nekter ansvar er intet nytt, et selskap vil som regel lete etter andre forklaringer som begrunnelse for å nekte. Og ofte vinner et selskap frem; den yrkesskadede gir opp fordi han tror at selskapet har rett, eller han orker ikke å kjempe mot et stort og mektig forsikringsselskap, eller han har ikke økonomi til å engasjere advokat eller å gå til sak, for å nevne de vanligste grunner.

Men i Torgersens tilfelle kom Maskinistforbundet til hjelp. Til tross for at forbundets faste advokat

mente at her var det ikke mer å gjøre, og hvor han støttet seg til to spesialisterklæringer fra leger, sa forbundet seg villig til å ta omkostningsrisikoen ved en rettssak. Saken gikk til tingretten, og som nevnt, Torgersen vant og ble tilkjent saksomkostninger. Maskinistforbundet sa seg villig til å finansiere også ankesaken.

Bevisbyrden

Det vanligste tvistetema i yrkesskadesaker er om det foreligger såkalt årsakssammenheng – det vil si om det er sammenheng mellom skadefølgen/lidelsen til den skadde og ulykken/forholdene om bord. I Torgersensaken var det en klar ulykkeshendelse.

Men også andre årsaker kan forekomme, for eksempel gassforgiftning om bord på et tankskip. Kort og upresist er regelen følgende:

Den skadelidte har bevisbyrden for at det er årsakssammenheng mellom ulykken og skaden. Bevis fremlegges nesten alltid i form av legeerklæringer, i praksis spesialister på høyt kompetansenivå. Den skadelidte må altså skaffe slikt bevis.

Men hvis forsikringsselskapet hevder at skadelidte på grunn av sin helsetilstand (i Torgersensaken den gamle ryggskaden) ville ha blitt ufør UAVHENGIG av ulykken, da har selskapet bevisbyrden for dette.

I lagmannsretten klarte ikke selskapet å bevise at Torgersen ville blitt ufør selv om ulykken ikke hadde inntruffet, og tapte saken, riktignok under dissens (2-1).

Nå gjenstår altså å se hva Høyesterett sier. Ca 75 av alle ankesaker som kommer til Høyesterett blir nektet behandling, retten tar stort sett bare saker som den finner har interesse utover den konkrete sak (prinsipiell interesse).

Saksgangen

Advokat Wenche Aa. Svoren i advokatfirmaet Judicium i Bergen førte saken.

Å gå i retten med en yrkesskadesak innebærer et stort ansvar, særlig fordi skadelidte som regel er en person fra «gulvet» med begrensede økonomiske

ressurser. Allerede omkostningsspørsmålet kan således være avgjørende; har skadelidte økonomi til dette? At en fagforening, slik som her, tar på seg prosessrisikoen, hører til sjeldenhetene. En tap sak som har vært prøvet i flere instanser, kan innebære intet mindre enn en økonomisk tragedie for en skadelidte hvis han må bære den økonomiske risikoen for tap selv.

Før man tar avgjørelsen, bør spørsmålet vurderes av en advokat med de rette kvalifikasjoner.

Advokaten bør være godt voksen (og ikke en prosessglad yngre advokat med ønske om å prøve seg i retten). Advokaten bør ha omfattende erfaring i nettopp personalskadesaker, og dessuten være i besittelse av gode personlige kvaliteter i tillegg til at han/hun må kunne sin juss. Å ha erfaring fra et forsikringselskap, slik som advokaten i Torgersensaken, kan bety svært meget.

Å prosedere en vanskelig sak er en kunst. Man skal kunne saken til fingerspissene, man skal ha evnen til å fremstille den på en levende og engasjert måte; man skal TRO på sin sak, og denne tro skal gjenspeiles i fremstillingen. Til og med en dommer kan miste oppmerksomheten hvis han må lytte til en kjedelig, doserende og monoton advokat.

Mange tror at er man advokat så kan man ta alle typer saker. Men slik er det ikke. Man går ikke til en allmennlege med en hjerteoperasjon.

En yrkesskadet fortjener den beste bistand; en vundet sak og den erstatning som følger med det kan gi ham en brukbar livskvalitet – tross skaden.

Siste nytt i saken

Kort tid før bladet går i trykken fikk maskinist Torleif Torgersen den gode nyhet om at Høyesteretts ankeutvalg hadde nektet anken fremmet. Dermed er siste ord i saken sagt, og forsikringselskapet (Accent Europe Insurance Company Ltd.) må betale Torgersen det tilkjente erstatningsbeløp og også de tilkjente saksomkostninger. En langvarig og slitsom sak er ved veis ende.

Ikke mindre enn seks legespesialister har vært involvert i saken, og de fleste har uttalt seg i Torgersens disfavør. Hovedpoenget i saken var – som nevnt i artikkelen – om selskapet kunne bevise at Torgersen ville blitt ufør selv om ulykken ikke hadde inntruffet.

En ting er hva legene sier, men noe annet er hva juristene kommer frem til. Man må derfor ikke la seg skremme av negative legeerklæringer, men vurdere saken ut fra legeerklæringene, men også hva jusseren sier. Det er altså ikke legene som avgjør en sak, men en helhetsvurdering.

Men forsikringselskapene har en tendens til å legge ensidig vekt på legeerklæringene, og på dette grunnlag nekte erstatningsansvar.

Dette er en av de vanligste årsakene at det kommer til rettssak.

Leon Larsen, advokat

ADVOKATFIRMA
Wangensteen, Wigemyr & Co DA

Firmaet er blant de største advokatfirmaer på Sørlandet. Våre 12 erfarne advokater yter bistand innenfor de fleste rettsområder:

Alminnelig forretningsjus * Fast eiendoms rettsforhold
Odelsrett * Bygge- og reguleringsaker * Bobehandling
Erstatningsrett-personskade * Yrkesskader/-sykdommer
Forsikringsrett * Trygderett * Strafferett * Arbeidsrett
Skatte- og avgiftsrett * Familie, arv og skifte

Våre advokater:

* Helge Wigemyr	* Johan F. Gjesdahl
* Reidar Wangenstein	* Ivar Sveen
* Solveig Løhaugen	* Bjørgulv Rygnestad
* Yngve Andersen	* Erik Ottemo
* Kai Knudsen	* Inger Johansen
* Sverre Ellenes	* Ronny Chr. Håkonsen

Telefon 38 17 87 10 – Faks 38 02 04 58

Vestre Strandgt. 32, pb. 716, 4666 Kristiansand

ADVOKAT **GRUPPEN**
SAMARBEIDENDE ADVOKATER
TØNSBERG--SKIEN-ARENDAL-KRISTIANSAND

Helsevesenet og NAV

I går fikk jeg konstatert prostatakraft i en mild form og sjansene til å ha et godt liv i fremtiden er gode. Jeg har blitt mottatt og behandlet med omsorg og respekt i alle ledd både av sykehus og leger.

I den forbindelse vil jeg få lov til å berømme helsevesenet for en fantastisk oppfølging og raskt arbeid. Dette er den lyse siden av helsevesenet og den siden som virker, men det er en mørk side her og jeg har erfart den og.

Den dagen du kommer og vil ha utredning for yrkesskade blir plutselig alt snudd på hodet og nå blir du en fiende av det samme systemet. Nå blir alt gjort for at du skal gi opp. En blir latterliggjort og trakassert og mobbing er intet unntak. Du blir sendt fra kontor til kontor med nye saksbehandlere hele tiden og nye trygdekontor. Hele tiden må du presse på for å få fremgang i saken og en har følelsen av at en kommer to skritt frem og så går det ett tilbake.

Jeg leste et innlegg i VG og kjente meg igjen med en gang. Jeg siterer: Møtet med et statlig/kommunalt byråkrati kan bli en brutal erfaring, særlig uten A-4 klargjøring på forhånd. Regelverk, uansett hvor urimelig eller klønede utformet, går foran humane hensyn. Saksbehandlere uten sosial intelligens/

forståelse begå feil som i ytterste konsekvens kan destruere livsskjebner. De blir sjelden innrømmet eller ansvarliggjort.

En rådgivende lege, et pennestrøk er alt som skal til for å ødelegge livet til en person legen aldri har konsultert. Profesjonens etikk og menneskerett ignoreres. Nytteløse blir protestene når trygdeetat, fylkestrygdekontor etc., fremstår som en protektiv enhet, perfektionert i treneringstaktikk og ansvarspulverisering.

Klagemulighetene er legio, men ikke reelle, siden ukulturen er utgått av den samme stammen.

Det er et troll med mange hoder.

Et rått parti blir det når den som havner der burde vært både frisk og ressurssterk.

Min sak er ferdig utredet hos STAMI og jeg har fått vite at jeg har toksisk encephalopathi (g 9.2) organiske løsemidler. Min sak ligger nå til vurdering hos NAV og jeg antar at det vil gå måneder før jeg får høre noe mere.

torleiflughelle@hotmail.com

ADVOKATFIRMAET **NORMAN & CO ANS**

ETABLERT 1878

Helge Husebye Haug
Kjell Inge Ambjørndalen
(leder av fagrådet i A.L.F.)
Jane M. Ytreøy Grøndalen
Julie Høydal Davik

M.N.A

E-mail: advokatfirmaet@norman-co.no
www.norman-co.no

PERSONSKADE
YRKESKADE
PASIENTSKADE
FORSIKRING
PROSEDYRE

Kontoradresse:
Huitfeldtsgt 4
0253 Oslo

Telefon
22 12 11 80

Telefaks
22 12 11 90

En venn til alle tider

Det er mange slags venner her i verden, og det er flere grunner til at vi søker et bestemt vennskap. Noen trenger en skulder å gråte på, og noen vil ha en å være glad sammen med. Noen reiser på tur sammen med sine venner til eksotiske mål og opplever andre kulturer, mens andre igjen vil ha stille stunder å løse kryssord, gå en tur, eller diskutere en bok de begge har lest. Andre søker bestemte klubber for å være med i idrettsgrener eller andre spesifikke interesser som bare denne klubben kan gi dem. Det er utrolig mange interesseområder å være engasjert i, og jeg fatter ikke at det går an å kjede seg i dagens Norge.

Jeg har en vennegruppe som lar meg oppleve alt jeg vil uten å melde meg inn noe som helst sted! De har så stor interesseflate, til sammen, at jeg får mitt behov dekket gjennom i alle fall en av dem.

Vil jeg reise en tur til det indre Amazonas er det en som tar turen sammen med meg dit. Ønsker jeg en opplevelsrik klatretur til en av Norges fjellområder, har jeg en annen som deler disse gledene med meg. Fisketurer eller en annen form for båtturer er det en annen som står klar og tar meg med til. Skal det være en eksotisk tur til Brasil vet jeg noen som har et

fargerikt opplegg å by på. Vil jeg derimot ligge i halvsvine en sommerdag med en god bok og et glass brus og bare snakke litt sånn innimellom, så stiller en annen opp som har det på samme måten.

Om jeg midt på natten skulle trenge noen av en eller annen grunn, en av dem eller flere stiller alltid opp. Ja, de står nesten i kø. Jeg skal ikke behøve å ligge ensom, eller ikke få sove for den del. Det er alltid noen der som aktiviserer tankene mine. Jeg har venner som hjelper meg med kryssord, påskenøtter eller julenøtter for den del. Alltid stiller de opp, er det ikke prisverdig kanskje?

Men så har jo noen av dem fått sine priser og! Noen dager er jeg litt deppa og har lyst til å gråte en skvett, da står der en og sørger for at jeg får akkurat det. For det er sunt å gråte. Vi hadde ikke fått tårekanalene om de ikke skulle brukes til noe. Selv om noen av oss har fått i meste laget!

Som hun sa til meg en ung jente som skulle låne bok av meg på skolebiblioteket. - Har du ikke en bok som er litt trist? - (knis, knis) – Du skjønner jeg har så lyst til å gråte litt. Hun fikk det, og jeg skjønner behovet for å gråte, særlig hos tenåringsjenter.

Jeg skjønnte en annen ting og; at hun kom til å bli et fornuftig menneske som allerede nå godtok og forsto behovet for å gråte en skvett en gang iblant.

Det utrolige er at alle mine venner er 100 % til å stole på! Ingen er det, vil du si. Jo, mine er. Denne jenta og jeg hadde noe felles; hun hadde funnet venner hun kunne stole på. Trofaste, solide venner med sterk rygg.

Nåja, det hendte vel at ryggen ble ødelagt, men selv da sto resten igjen som et symbol på at de lot seg bruke, så lenge det fantes en trevl igjen av den. Slike venner er sjeldne vil du si. Nei de er ikke det. Det gjelder bare å finne dem. Og det kan vi alle. De kan gi deg trygghet en dag du trenger det. De utvider din horisont uten å tvinge seg på deg. De kan få deg til å le en dag du trenger det og de stiller alltid opp, de svikter aldri!

Og jeg tror ikke Internett kan erstatte dem. Bøkene, mine beste og mest trofaste venner.

*Anne Grethe Fure
agf@adsl.no*

Dokumentregister

Dokumentregister vedrørende saker som er behandlet i media de siste årene.

Det er samlet rundt 70 saker som også er lagret i papirformat. Tanken bak dette registeret er at dere som ikke har tilgang til data også skal ha en mulighet til å lese aktuelle saker som har stått på trykk i aviser og tidsskrifter. Det er mange dokumenter som beskriver skader etter hydraulikkoljer.

Dersom du ikke har tilgang til internett så ta kontakt med ditt lokallag eller redaksjonen for aktuelle artikler.

Det er Sigmund Ersfjord som har samlet dette, og han kan treffes på tlf. 63 91 00 17

Hydraulikk - turbinolje

Tittel: Kan bevise farlige forhold

Kilde: 12. Dato: 5.12.2005. Sider: 3

Merknader: Måling på Gullfaks viser ekstrem eksponering av oljedamp

URL: dagbladet.no/nyheter/2005/12/11/451902.html

Tittel: Bjarne Håkon vil granske oljeskandalene

Kilde: 46. Dato 15.01.2007 Sider: 2

Merknader: Varsler tiltaksplan etter alle avsløringer

URL: dagbladet.no/nyheter/2007/01/02/487598.html

Tittel: Oljedampen 400 ganger for sterk

Kilde: 13. Dato: 11.12.2005 Sider: 2

Merknader: Fram til 1980 hadde myndigheter og oljeselskapene null kontroll

URL: dagbladet.no/nyheter/2006/01/15/454840.html

Kvikksølv

Tittel: Vil granske kvikksølv-forgiftninger

Kilde: 49. Dato: 1.11.2005 Sider: 2

Merknader: Tannlegeassistenter fikk syke og misdannede barn

URL: dagbladet.no/nyheter/2005/11/01/448140.html

Tittel: Innrømmer null kontroll

Kilde: 14. Dato 31.12.2002 Sider: 2

Merknader: Nekter å si hvilke kjemikalier Jan Erik og 70 kollegaer ble utsatt for

URL: dagbladet.no/nyheter/2006/02/16/458030.html

Løsemiddel

Tittel: 800 dør hvert år av kjemikalier på jobben

Kilde: 58. Dato: 20.10.2003 Sider: 2

Merknader: tallene ryster Arbeidstilsynet, varsler krafttak

URL: dagbladet.no/nyheter/2003/10/20/381357.html

Tittel: Holder tilbake giftinformasjon

Kilde: 15. Dato 16.2.2006 Sider: 4

Merknader: Hemmeligholder giftinformasjon. Fagforeningen reagerer

URL: dagbladet.no/nyheter/2006/02/22/458723.html

Tittel: Velkomst-brev med veiviser og saksregister

Kilde: 1. Dato: 15.01.2004 Sider: 3

Merknader: Våre rettigheter til innsyn og kopi av egne dokumenter i NAV

URL: Tom Vernang Akershus lag

Advokatfirmaet Nidaros DA

MNA

Har du fått helseplager som følge av jobben?

Ring oss for å høre om du kan ha krav på erstatning!

Vi har spesialisert oss på slike saker gjennom 15 år.

Advokat Ivar Chr. Andersskog

Advokat Bjørn M. Brauti

Advokat Robert Helberg

Advokat/MBA Hasse Benberg

Advokat Knut Melting

Advokatfullmektig Mads Midelfart

Advokatfullmektig Marit Figenschau

Advokatfirmaet Nidaros DA, Kjøpmannsgt. 19, 7013 Trondheim, Norway

Telefon +47 73 87 99 99 - Telefaks + 47 73 87 99 98

E-post: post@nidarosda.no - www.nidarosda.no

Mer HMS med YARA

Toksisk gass kan utgjøre en betydelig kjemisk helserisiko i mange arbeidssituasjoner, Yara tilbyr Nutriox®-konseptet som består av:

Rådgivning

Vi tilbyr individuell rådgivning, seminarer og foredrag for å øke kunnskapen om årsaker, konsekvenser og mulige behandlingsmåter av meget toksisk gass som hydrogensulfid (H₂S) med relatert risiko for lukt og korrosjon.

Kartlegging

Tilstrekkelig dokumentasjon av gasskonsentrasjonen er nødvendig for å være i tråd med arbeidsmiljøloven og for å bestemme riktig tiltak. Vi tilbyr kartleggingsprosjekter som innbefatter befaring, utleie av måleutstyr og kartleggingsrapporter.

Behandling

Avhengig av situasjonen vil vi anbefale behandling av de underliggende årsakene. Det er ofte nødvendig med kontrollert dosering av tilsatzstoffet Nutriox® som biologisk hindrer gassdannelse i avløpsvann, slam og annet avfall. Nutriox® er en høyren, ikke merkepliktig nitratløsning som produseres i Norge.

Hvis du er interessert i mer informasjon kontakt oss på telefon 24 15 70 00

www.yara.no

GRASROTANDELEN [□]

Her er koder for registrering i grasrotandelen (Norsk Tipping)
Ta med koden eller org. nr. og registrer laget ditt.

ARBEIDSMILJØSKADDES L AKERSHUS LAG

Organisasjonsnummer: 984589549

ARBEIDSMILJØSKADDES LANDSFO BUSKERUD

Organisasjonsnummer: 988777021

ARBEIDSMILJØSKADDES LANDSFO TROMS

Organisasjonsnummer: 984012969

MØRE OG ROM LAG AV ARBMILJØSKA LANDSF

Organisasjonsnummer: 988191966

NORD-TRØNDERLAG LAG AV ARBMILJØSKA LANDSF

Organisasjonsnummer: 993908126

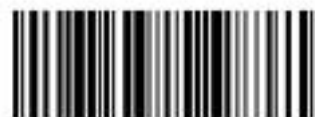
NORD-TRØNDERLAG LAG AV ARBMILJØSKA LANDSF

Organisasjonsnummer: 993908126

ARBEIDSMILJØSKADDES LANDSFORENING

Organisasjonsnummer: 006208309

Sør-Trøndelag lag av A.L.F

**Følg med på
A.L.Fs nettsider
www.alfnorge.no**

15 års erfaring med

- Erstatning
- Yrkesskader/-sykdom
- Trafikkskader
- Forsikring
- Arbeidsrett
- Trygd
- Fast eiendom
- Ekspropriasjon

**§ ASKER-
ADVOKATENE**

Postboks 84 - 1371 Asker
Telefon 66 90 70 80 - Faks 66 90 70 81

Adv. BUGGE

Timeavtale 90 97 21 90 (mobil)
jb@askeradvokatene.no - www.askeradvokatene.no

På Danmarkstur med A.L.F Telemark

A.L.F Telemarks årlige sommertur, i regi av Teletur, gikk i år med buss til Oslo, ferge til København, videre til Odense og derfra til Horsens for overnatting, og hjem igjen med ferge fra Hirtshals til Larvik.

Det er mye å ta hensyn til når en planlegger en tur for en diagnoseforening. Hva kan vi klare av anstrengelser? Alle skal jo ha glede av turen og bli et minne rikere.

Teletur kjenner oss nå og vet å få det til. Denne gangen fikk vi drahjelp fra værgudene som ga oss sol og stille sjø på hele turen. I tillegg var det veldig få reisende ombord på fergene da pinsetrafikken var unnagjort.

Vi dro fra Oslo med ferge 1. juni. Nydelig mat som alltid ombord, og praktfullt å se ut over den speilblanke sjøen. Tross få reisende fikk vi høre neste morgen at det likevel hadde vært 50-60 personer samlet i den ene restauranten som hadde åpent og hvor det var dans der noen av våre hadde deltatt. De hadde hatt det herlig med flott musikk, og noen hadde søv-nige øyne ved den flotte frokosten neste morgen.

Vi gikk rett til bussen og kjørte gjennom København, som vi har besøkt tidligere, og videre inn i Danmark med retning Odense. Nydelig å se utover det flate Danmark som er på sitt grønneste nå, og plutselig var vi i Odense hvor eventyrforfatteren H.C. Andersen ble født og hadde bodd mestepar-

ten av livet. Det var mye å se og høre om han, men for de som ikke er så lette til beins får en også et inntrykk av det hele i "H.C. Andersens Hus" som var hans hjem og er omgjort til et lite museum.

Fra Odense bar det videre, og innen vi nådde hotellet i Horsens hadde vi passert Store Belt og Lille Belt, og den digre broen mange av oss bare hadde hørt om før imponerte virkelig.

Teletur er alltid så flinke til å finne særpregede hotell, og så også denne gangen i Horsens. "Best Western Hotel Jørgensen" låter som et vanlig kjedehotell, men det var et høyst uvanlig slikt. Rokokostil fra 1744. Før den tid hadde Horsens Rådhus hatt tilhold der. Alt er bevart fra bygningen ble reist i sin tid. En perle i dansk bygningskunst, og eid av Gerhard de Lichtenberg som hadde sine portretter og karnapper over alt i hotellet. I resepsjonen var det en inngjerdet flott kongestol som var anskaffet i anledning Frederik den femtes besøk en gang i tiden.

Å finne rommet sitt var litt av en kunst ved ankomsten. Vi så ikke noen heis og tok trappene fatt, og her var det dører og ganger over alt og romnummer i vill forvirring synes vi. Men heisen befant seg på utsiden av hotellet.

Det ble en koselig kveld med god mat rundt et langbord i en av stuene - det var mange av dem. Kaffen ble servert i en bar nede i en kjeller med snirklete trapper og smijernsgelender. Prisene var så stive at vi fant ut at det var nok ikke et pensjonat dette nei. Rusletur i byen og sein kveld før alle gikk til ro.

Neste morgen, busstur flere timer før vi nådde Hirtshals. Alt gikk bra hjem igjen også, Få reisende og fint vær. Og fort gikk det til Larvik med "Color Line Speed 2", og så var det slutt for denne gangen.

Stor takk til alle og ikke minst til den erfarne sjåføren Magne fra Teletur.

Else

Østfold lag av A.L.F vil opp å gå igjen

25. september, kl 14.00, vil det avholdes møte i Holteveien 5 i Ski. Alle som ønsker å være med på å få A.L.F opp å gå igjen i Østfold er hjertelig velkommen.

Ta gjerne kontakt med undertegnede.

Med vennlig hilsen Terje Riseberg
95 14 49 51, prodanlegg@gmail.com

A.L.F Akershus på tur til Holland

Vårens medlemstur i Akershus lag gikk i år til Holland.

Vi startet bussturen lørdag 2. mai gjennom Göteborg, ferje til Kiel og videre til vårt faste utgangspunkt på turen. Hotel Tulip i Hilversum som ligger i provinsen Nord-Holland.

Første dag i Holland fikk vi se og oppleve Amsterdam gjennom bysightseeing og kanaltur. Ved besøk i et diamantsliperi, fikk vi følge diamantens lange vandring før den blir plassert i et ferdig smykke. Det er nesten like mange kvalitetssorteringer som det er diamanter. Så det er stor mulighet for å bli lurt når man handler diamanter.

Frigjøringsdagen blir markert ekstra stort i forhold til Norge. De som mistet livet under krigen ble minnet med 2 min. stillhet over hele landet. I Amsterdam ble en del av byen avstengt for trafikk i forbindelse med markeringen.

De kongelige var også til stede under seremonien for å legge ned kranser ved minnebautaen.

Neste dag besøkte vi porselenfabrikken, Koniklijke Porceleynne Fles in Delf. Fabrikken har en stor samling av verdifull kunst opp gjennom tidene. Blåfargene preget de fleste av kunstverkene. Orange farge var forbeholdt arbeider for de kongelige.

På turen videre til blomsterparken, stoppet vi ved domstolsbygningen i Hag og Madurodam, et pulserende Nederland i miniatyr i skalaen 1 : 25.

Vi nærmet oss tulipanområdet med enorme vidder med nesten avblomstrede tulipaner. Var vi allerede for sent ute?

Så endelig den fantastiske blomsterparken Keukenhof, som alle har gledet seg til å oppleve. Det ble en stor opplevelse.

Siste dag før hjemreise gikk turen mot vest mot sikringsvollene mot Nordsjøen. Vi besøkte den gamle fiskerlandsbyen Volendam hvor vi spiste dagens fiskelunsj. Turen gikk videre til stedets lokale tresko- og ostefabrikk. En stor takk til sjåfør Leif og vertinne Anne-Lise for en behagelig, livlig og minnerik busstur.

Sigmund Erfjord

En sommer er snart over . . .

Nå er sommeren på hell, og vi har begynt aktivitetene i A.L.F Buskerud igjen. Stort oppmøte på første møte og overraskende mange på kafémøtene hver onsdag, også i juli.

Sommerferien vår er gjennomført på forskjellige steder. Noe på fjellet og noe hjemme, men høydepunktet ble en biltur mot nord. Vi kjørte over fantastiske Valdresflya til Otta, og videre til Trondheim. Bodde ett døgn i Trondheim. Neste dag reiste vi videre, men først måtte vi ha en omvisning i Nidarosdomen. Neste stopp var Levanger for å besøke gamle kjente. Været var litt av hvert, noe sol men også en del regn. Etter to døgn i Levanger gikk turen videre langs Rv. 17 (Kystriksveien) mot Rørvik. Vi besøkte venner fra A.L.F Buskerud som har hytte der. Der ble det mat, kaffe og kaker. Hytten lå veldig fint til med flott natur helt

inn til hytteveggen. Det var veldig koselig å møtes på en annen arena en medlemsmøter og kafémøter. Takk for det.

Nå ser vi fram imot og gleder oss til seminar på Oset høyfjellshotell. Tema er GLEDE. Det er mange måter å føle glede på, og foredraget kommer helt sikkert til å lære oss å sette pris på ting vi ikke var klar over. Det er over 30 som har meldt seg på, så dette blir bra!

Senere i høst har vi fått billetter til Mamma Mia. Da setter vi nesa mot Oslo, helaften med musikal og forhåpentligvis god mat.

Så her er det mye å glede seg til. Vi må heller ikke glemme kafémøtene hver onsdag og medlemsmøtene hver måned fram til jul.

*Med hilsen
Else Berit Warhuus
og Arne Hultberg*

Støttemedlemmene Astrid og Else Berit på verandaen i Rørvik.

Delegater til A.L.Fs landsmøte på besøk

Foto: Jan Arne Dammen

i Kristiansand dyrepark

VANN og vannets rolle i kroppen

Av Rune Bergmann.
runebergmann@yahoo.com

Jeg vil med dette innlede en serie med artikler om det jeg vil kalle grunnpilarene til god helse.

Aller først må det bemerkes at det jeg skriver om her og i de følgende artikler ikke er ment som medisinske råd. Det er opp til den enkelte å sette seg mer inn i materialet og videre diskutere disse tingene med sin egen lege eller behandler før man går i gang med noe av det som beskrives her.

Jeg er selv en gift og løsemiddel-skadet pasient som etter flere år med vanlige legers likegyldighet og uvitenhet om problemene gikk aktivt i gang med å finne mine egne svar på hvordan og hvorfor. I min søken etter svar har jeg pløyd igjennom store mengder med både medisinsk og all mulig alternativ litteratur. Jeg har prøvd en hel rekke behandlingsformer i et desperat håp om å finne noe som virker for meg selv.

Etter hvert har jeg kommet frem til noe jeg selv kaller "Grunnpilarene til God Helse". Det er så såre enkelt at vi alle burde ha fått det inn med morsmelken. Beklageligvis er det faktisk ganske mange, selv leger, som er fullstendig uvitende om disse tingene.

Disse Grunnpilarene er Vann, Oksygen, Mineraler, Vitaminer, Riktig kosthold, Mosjon og til slutt, Harmoni i tanker og følelser.

Nå til dagens tema VANN.

Menneskekroppen består av rundt regnet 25 % "fast stoff" og 75 % vann. Hjernen for eksempel består av hele 85 % vann. Menneskekroppen er som et fantastisk kraftverk og samtidig et kjempe-messig laboratorium som kan både bryte ned og danne et utrolig stort spekter av kjemiske forbindelser og stoffer.

Det beste er at dette ordner vanligvis kroppen helt av seg selv uten at vi behøver å ofre det en tanke, så lenge grunnpilarene til god helse er til stede.

For at alle disse prosessene skal kunne finne sted så trenger kroppen en stadig tilførsel av rent vann. Behovet for vann vil variere noe fra person til person alt etter høyde, vekt og aktivitetsnivå, men omtrent 2 liter rent vann i døgnet er et godt gjennomsnitt for rent vedlikehold.

Mange mennesker sier de ikke liker vann så de drikker alt mulig annet som kaffe, te, melk, saft, brus, øl og vin og tenker at det er godt nok. Faktum er at ingen av disse tingene kan erstatte rent vann og de legger heller en ekstra belastning på kroppen for å rense opp etter all denne "leskedrikken".

Kaffe og alkohol for eksempel er sterkt vanddrivende og kroppen må finne stadig nye måter å omgå dette problemet på.

Når kroppen begynner å tørke ut så skjer dette på forskjellige nivåer. 66 % av vanntapet kommer fra innsiden av cellene. 26 % av vanntapet kommer fra vannet

Rune Bergmann

utenfor cellene og 8 % av vanntapet kommer fra blodet. Dette betyr igjen at vannmangel og vesketap påvirker alle kroppens kjemiske og elektriske prosesser.

I de fleste tilfeller kan denne ubalansen rettes opp ved en gradvis økning av inntak av rent vann men i mange tilfeller er cellene så uttørket og ødelagt at sjansene til en full gjenopprettelse av veskebalansen er gått tapt.

Man kan sammenlikne en riktig hydrert celle med en frisk drue og en uttørket celle med en rosin og da vil det ikke være så vanskelig å forstå at dehydrering fort kan bli et alvorlig problem.

En stor del av kroppens energibehov er ment å skulle dekkes ved hydroelektrisk aktivitet på cellednivå. Det vil si at vann som passerer inn og ut gjennom cellemembranene produserer små elektriske impulser som supplerer kroppens energibehov. Denne sirkulasjonen gjennom cellemembranene styres hovedsakelig av balansen mellom potassium (kalium) inne i cellene og sodium (salt) utenfor cellene og er en meget delikat balanse.

Ytre påvirkninger som for eksempel eksponering til mange typer løsemidler og mange kjemikalier selv i korte perioder kan fort forstyrre denne balansen. Det samme kan skje ved bruk av mange medikamenter selv om disse er foreskrevet på resept av en lege. Beklageligvis vet veldig få leger om disse skadevirkningene av det de foreskriver.

Kaffe og alkohol har jeg alt nevnt men for eksempel drikker eller andre produkter som inneholder kunstige søtningsmidler er også en alvorlig trussel til denne fine balansen.

I denne sammenheng må også maten nevnes. For at kroppen skal kunne fordøye den maten vi spiser må den skaffe til veie en god del vann til denne prosessen. Dette ordner kroppen ved å produsere en masse histamin som igjen tvinger cellene til å gi fra seg enda mere vann som kan kanaliseres til magesekken og tarmen for å håndtere den nye tilførselen av kjemiske forbindelser som må løses opp.

Mange har hørt at man bare skal drikke når man er tørst. Dette er direkte feilinformasjon og kan være veldig skadelig.

Det første man bør gjøre når man våkner om morgenen er å drikke minst et glass rent vann. Dernest bør man passe på å drikke to glass vann en halv time før hvert måltid og ett glass vann omtrent en og en halv time etter måltidet.

Dette sikrer først at man supplerer det vannet som man har mistet gjennom pusten mens man sov. Dernest sikrer man at kroppen vet at det er tilstrekkelig vann tilgjengelig til fordøyelsen av maten man skal spise. På denne

måten behøver ikke kroppen ty til krisereaksjoner som overproduksjon av histaminer og derigjennom ytterligere stressing av cellene. Ved å drikke vann også etter måltidet sikrer man også at man skyller systemet for rester fra forrige måltid.

Her er det viktig å merke seg at man må gå varsomt frem når man øker vanninntaket. Spesielt er dette viktig om man har en nedsatt nyrefunksjon og man gjør klokt i å holde rede på mengden av vann man tar inn i forhold til mengden av urin man produserer.

Rent vann setter i gang en naturlig utrensing av kroppen på cellenivå og vann er også naturlig vanddrivende. Dette kan virke noe motstridende men kroppen har sin egen logikk som trer i kraft når forholdene legges til rette for det.

Det er derfor det er viktig å begynne langsomt og så kanskje øke vannet med et glass per dag. Dette er spesielt viktig for folk som sjelden eller aldri drikker rent vann, for ved kronisk vannmangel har cellene ofte mutert med flere reseptorer for vann eller de har tettet reseptorene med kolesterol for å holde på det lille vannet de har.

Å rehydrere kroppen kan i mange tilfeller ta mange måneder og i enkelte tilfeller er cellene og det DNA som står for celledelingen så ødelagt av dehydrering at det rett og slett ikke lenger er mulig å gjenopprette en harmonisk balanse.

Hvordan kan man så vite om man er dehydrert?

Mørk farge på urinen, hard avføring, uregelmessig avføring, halsbrann, fordøyelsesproblemer,

oppkast eller sure oppstøt, sterke magesmerter, hodepine, migrene, sult følelse, manglende matlyst, astma eller allergier, høyt blodtrykk, høyt kolesterol, depresjon, angst, ryggplager, reumatisme, overvekt, undervekt, diabetes og kreft.

Dette er noen av de symptomene eller sykdommer som har kronisk vannmangel som sin underliggende årsak i følge nyere forskning. Det finnes i dag en mengde ny informasjon om denne forskningen men det meste blir beklageligvis undertrykket da det ikke er i den farmasøytiske industriens interesse at folk kan bli friske av å drikke rent vann. Det er likt som ikke så mye penger å tjene på folks sykdommer da.

Selv har jeg funnet at bøkene til Dr. F. Batmanghelidj eller Dr. Batman som mange kaller ham, er de som best presenterer et innfløkt tema på en måte og med et språk som alle kan forstå enten man er leg eller lærd.

Hans bok "Your Body's Many Cries For Water" er å anbefale som en god start for de som ønsker å finne ut mer om dette, eller man kan gå til www.watercure.com for mer informasjon.

En annet internett presentasjon om vannet og dets iboende kraft og egenskaper finner du på www.hadousa.com.

Helt til slutt må jeg også nevne at man ved et øket inntak av rent vann også må øke inntaket av salt (uraffinert havsalt eller Himalaya salt), mineraler og vitaminer. Man må også sørge for jevnlig mosjon. Disse siste tingene vil jeg skrive mer om i de etterfølgende artiklene.

Nytt fra hovedstyret

Av Geir Werner

Hei alle sammen.

Sommeren er på hell og høsten står for døren. Mange av lokallagene er nok i full gang med forberedelser til forskjellige sosiale tiltak i høst eller frem mot jul. Hovedstyrets arbeid er i full gang igjen etter sommeren og vi har allerede hatt et møte etter ferien. Hovedstyret har fått mange positive tilbakemeldinger på turer og arrangementer som er gjennomført i år. Vi forsøker å offentliggjøre hovedstyresaker som kan ha interesse for lokallag og medlemmer så snart som mulig etter at styret har hatt møter.

Presseutspill

Man fant det nødvendig å presisere enkeltmedlemmers oppgaver i hovedstyret. Det vil si at det som tidligere ble karakterisert som pressekontakt ble nå presisert til koordinerende pressekontakt, og dette er nestleders jobb. Dette vil si at riksdekkende presseutspill først skal godkjennes av en i hovedstyret og det er koordinerende pressekontakt. Lokale utspill mv godkjennes av lokallagene. Det må likevel presiseres at hovedstyret også bør orienteres om lokale utspill. Ellers var det bare mindre justeringer.

Råd og veiledningsarbeid høsten 2009

Råd og veiledningsarbeidet skal i høst konsentreres om Telemark, Hordaland og Rogaland. Det vil nok komme ytterligere informasjon om møtetider og steder i løpet av ganske kort tid.

Hjemmesiden

Styret har sett at hjemmesiden for lokallagene mildt sagt har varierende oppdateringsgrader, enkelte lokallag er flinke til å finne lokale saker til lokallagenes hjemmesider mens andre igjen ikke er så flinke. Bent Bentsen skal i den nærmeste fremtid utrede muligheter med tanke på mer sentralisert drift av hjemmesiden også på lokallags nivå. Dette fordi at lokallagenes hjemmesider skal bli bedre.

Styret arbeider med en del store saker

Styret ble orientert om at det arbeides med en del større saker i forbindelse med trakassering på forskjellige arbeidsplasser. En av sakene ble offentliggjort på førstesiden i Dagbladet 2. og 3. september, og Dagbladets nettsider i samme periode.

Verv medlemmer til A.L.F

Verv medlemmer til A.L.F det være seg husstandsmedlemmer venner og kjente.

Jo flere du verver jo større er vannersjansene.

Om du har kjennskap til personer i din omgangskrets som ikke vet om A.L.F, fortell dem om hvem vi er og la disse lese de siste sidene i Syndrom. Der finnes også innmeldingsblankett.

Tekning av vinner den 10. desember.

Vinner kontaktes og trekningsresultat offentliggjøres i Syndrom nr. 4.

Det er kun godkjente betalende medlemmer som gir verver rett til å delta. Så husk å påføre ververs navn.

Premie: Philips 32" LCD-TV

Likemannsbåten

Hei på dere!

Så er sommeren på hell og det er tid for å begynne i skogen og høste. Bærplukking er høyt prioritert hos oss.

Vi ble skikkelig gira da Håkon Lie sa at han hadde holdt seg i form med å ta en kopp blåbær hver morgen. Skogen og fjellet ligger der, det er bare å forsyne seg. Vi er så heldige i Norge at utmarka er til for alle.

Med høsten begynner også livet i A.L.F å våkne til igjen.

Det er en kjensgjerning at mange av våre medlemmer sliter tungt med å få sakene sine igjennom hos NAV og forsikring.

Veiledningsdagene i Trondheim var en god støttepillar til mange av våre medlemmer.

Vi setter også stor pris på tilbakemelding fra våre advokater i Nidaros at dette er matnyttig stoff.

Da får dere ha en fin høst alle sammen.
Vær ikke redd for å ta kontakt.

Marit Rokkones

ADVOKATENE HEGSETHTRØ & GRØTTE MNA

ADVOKAT IDAR HEGSETHTRØ
ADVOKAT LIV GRØTTE

**PERSONSKADER • PASIENTSKADER • YRKESSKADER
ERSTATNINGSRETT • FORSIKRINGSOPPGJØR • FRI RETTSHJELP**

TLF 74 83 43 60

E-post: idar@advokat-kontoret.no

Besøksadresse: Torgkvartalet

Postadresse: Postboks 306, 7501 Stjørdal

Følg med på A.L.Fs nettsider - www.alfnorge.no

ARBEIDSMILJØSKADDES LANDSFORENING

Hvem er vi, hva gjør vi, hva vil vi ?

Arbeidsmiljøskaddes Landsforening (A.L.F) er en partipolitisk og religiøst uavhengig interesseorganisasjon for personer med sykdommer eller skader som har eller kan mistenkes å ha sammenheng med arbeidsmiljøforhold. Initiativet til foreningen ble tatt og styres av arbeidsmiljøskadde selv.

A.L.F skal fremstå som et ressursorgan i arbeidet med å forebygge og informere om løsemiddel- og andre arbeidsmiljøskader relatert til omgang med helseskadelige stoffer, og å gi opplysninger til de som vil vite mer om disse problemene.

A.L.F har likemannstilbud i alle lokallag. Likemannsarbeid går ut på at personer innen A.L.F, gjennom private samtaler, deler erfaringer med andre som har liten eller ingen kjennskap til problematikken rundt skader eller sykdommer ervervet i forbindelse med utøvelse av sitt yrke. Dette er en viktig del av arbeidet A.L.F gjør.

A.L.F søker alltid å ha et tett samarbeid med de offentlige myndigheter, fagforeninger, bedriftshelsetjenester, arbeidsgivere og verneombud.

A.L.F er tilsluttet Norges Handikapforbund og vi kan tilby de samme medlemsfordeler som andre NHF-medlemmer får.

A.L.F er landsomfattende med lokallag/kontakter i alle fylker.

A.L.F utgir et eget medlemsblad, «Syndrom». Bladet utgis 4 ganger per år og presenterer aktuelt stoff, nytt fra lokallagene og annen viktig informasjon.

A.L.F har et eget fagråd sammensatt av eksperter innenfor jus, psykologi, yrkeshygiene, arbeidsmedisin, trygdekompetanse og sosialt arbeid.

A.L.F skal foruten det å ivareta interessene til de med ervervete sykdommer og skader grunnet arbeidsmiljøet, også ivareta interessene til de pårørende.

A.L.F skal ivareta interessene til de som kan være utsatt for å bli påført sykdommer eller varige skader under utøvelse av sine yrker.

A.L.F skal arbeide for å bedre forholdene i forbindelse med diagnostiseringen av sykdommer og skader grunnet arbeidsmiljøet.

A.L.F skal drive informasjonsarbeid om skadevirkninger og konsekvenser, og hva en bør ta hensyn til for å unngå skader, for eksempel bruk av nødvendig og hensiktsmessig verneutstyr.

A.L.F skal arbeide for å opprette rehabiliteringstilbud for arbeidsmiljøskadde i Norge.

A.L.F skal markere foreningen i sammenhenger der risikoen for skader er stor.

Vårt arbeid bygger på at alle mennesker har samme grunnleggende behov og at alle mennesker er likeverdige. På bakgrunn av dette aksepterer vi ikke at sykdom eller skader skal resultere i økonomiske eller sosiale ulikheter.

Vi vil, bl.a. gjennom samtaler med pårørende, øke kunnskapen og forståelsen for de arbeidsmiljøskaddes problemer med å mestre hverdagen sosialt.

Vi vil gjennom vårt informasjonsarbeid og ved hjelp av våre erfaringer og kunnskaper øke motivasjonen hos yrkesutøvere og bedriftsledere til å arbeide aktivt for å bedre helse, miljø og sikkerhetsarbeidet i bedrifter hvor dette er nødvendig. Vi vil arrangere kurs og seminarer hvor helsepersonell, bedriftsledere, vernepersonell og yrkesutøvere kan delta.

Innmelding i Arbeidsmiljøskaddes Landsforening

Tilsluttet Norges Handikapforbund

Medlemstype (velg én)

- Hovedmedlem - kr 300,-
 Husstandsmedlemskap - kr 150,-
(forutsetter minimum ett hovedmedlem i husstanden)

Kategori:

- Arbeidsmiljøskadd
 Pårørende
 Interesse-/støttemedlem

Navn: _____

Adresse: _____

Postnummer: _____ Poststed: _____

E-post: _____

Telefon/mobil: _____

Fødselsdato og år: _____

Ja takk, send meg informasjon fra NHF og samarbeidspartnere via SMS Ja, jeg ønsker også informasjon via e-post

Sted/dato: _____

Underskrift: _____

Når jeg melder meg inn i Arbeidsmiljøskaddes Landsforening (A.L.F) samtykker jeg i å motta informasjon fra organisasjonen. Innmeldingen innebærer samtidig at alle opplysninger blir behandlet sensitivt og etter datatilsynets retningslinjer. Medlemskapet følger kalenderåret fra 1.1 til 31.12 samme år.

Adressaten betaler for sending i Norge

Distribueres av Posten Norge

A.L.F
Svrsending 0047
0090 Oslo

Hva er løsemidler?

Løsemidler er væsker som løser opp faste stoffer. Løsemidlene vil under bruk gå over i damp eller gassform og trekkes ned i lungene via åndedrettet og føres videre ut i kroppen via blodbanen. Mange løsemidler har evnen til å trenge gjennom huden og føres videre rundt i kroppen. På grunn av halveringstiden blir organiske løsemidler lagret i kroppens fettvev og kan forvolde skade i hjerne og nervecellene. På grunn av sine kjemiske egenskaper kan de over tid skade sentralnervesystemet. De kan også skade slimhinner og indre organer som lever og nyrer.

Hva er Isocyanater?

Isocyanater er ikke et løsemiddel, men et kjemisk stoff som finnes i en hel rekke produkter som benyttes bl.a. i bil, møbel og bygningsbransjen. De som arbeider i bilbransjen, f. eks. med oppretting, billakkering og bilglass, kommer i kontakt med isocyanater gjennom kjemikalier, lim og lakkprodukter. Dessuten vet man at isocyanater frigjøres ved oppvarming. Dette er spesielt aktuelt ved sveising og annet mekanisk arbeid som utvikler varme og som foretas på lakkerte og andre behandlede flater. Det har lenge vært kjent at kontakt med isocyanater kan medføre akutte og kroniske helseskader, som for eksempel lunge- og hudsykdommer. Nyere forskning har vist at dette problemet sannsynligvis er mye mer omfattende enn man tidligere har trodd.

Hva er MCS? (Multi kjemisk overfølsomhet)

Mange yrkesaktive, som har fått ødelagt helsa på grunn av skadelig kjemisk påvirkning, har i tillegg utviklet MCS. Tilstanden kjennetegnes ved at de som rammes reagerer med sykdomssymptomer på kjemiske stoffer, selv i

meget lave konsentrasjoner. Tilstanden opptrer relativt ofte sammen med andre helseskader, som for eksempel løsemiddelskader, astma og skader på slimhinner.

De som blir syke får symptomer fra flere organsystemer, oftest fra sentralnervesystemet og luftveiene. En del personer får i tillegg psykiske problemer, som kan skyldes virkninger av det kjemiske stoffet i seg selv, eller belastninger som følge av sykdommen.

Pårørende

Når en person blir utsatt for en skade relatert til bruk av helseskadelige stoffer, får dette store konsekvenser for familien. Det vil igjen gi seg utslag i den skaddes situasjon og kan i mange tilfeller medføre til psykiske belastninger for alle, i tillegg til sykdommen. Det er derfor viktig at de pårørende, sammen med den skadde, blir informert om hva en løsemiddelskade eller annen kjemisk helseskade innebærer, hvorfor den skadde har endret personlighet og hvordan en best skal takle en vanskelig familiær situasjon.

Mangel på slik kunnskap hos de pårørende skaper ofte unødige konflikter. Arbeidsmiljøskaddes Landsforening har som et av de viktigste formålene å tilrettelegge for en større forståelse og kunnskap omkring denne problematikken.

Vansker med å mestre aggressivitet er et sosialt handikap. For å skjule sine problemer med det er det vanlig at den skadde isolerer seg, og ofte er det ektefellen som må representere familien utad.

Med andre ord får den skadde ofte stadig færre kontakter med andre, og blir mer og mer avhengig av sin ektefelle og øvrige familie.

Løsemiddel- og andre kjemiske helseskader kan i mange tilfeller ikke helbredes, men man kan lære seg å leve med dem.

MEDLEMSFORDELER

Som hovedmedlem i Arbeidsmiljøskaddes Landsforening (A.L.F) er du i tillegg fullverdig medlem i Norges Handikapforbund. Du får en rekke gode, nyttige og varierte medlemstilbud både igjennom A.L.F og NHF. Medlemskontigenten må være betalt for å kunne benytte seg av medlemsfordelene.

Råd og veiledningstjeneste.
Rettighetsinformasjon.

Rabattordninger på: Bensin, hotell-
opphold, feriereiser og bilutleie.

Bli medlem nå!

Gunstige forsikringsordninger.
Medlemskap i NAF til redusert pris.

NHFs feriehytte m/anneks kan
leies til svært gunstige priser.

Medlemskontigent per 1.1.2008

Kr 300,- for hovedmedlemmer/interessemedlemmer

Kr 150,- for husstandsmedlemmer

ISSN 0802-6092

Returadresse:

Arbeidsmiljøskaddes
Landsforening
Postboks 9217 Grønland
0134 OSLO

A.L.Fs lokallag og kontaktpersoner

Akershus lag av A.L.F

Leder Tom Vernang
Steinsleppen 9, 1405 Langhus
Telefon 64 87 37 46
E-post: t-egil-v@online.no
Lagets adresse:
Holteveien 5, 1400 Ski
Lagets telefon 90 21 43 51

Aust-Agder lag av A.L.F

Leder Jens Olav Solli
Gml. Sandvigsvei 21
4816 Kolbjørnsvik
Telefon: 37 01 11 25
Mobil: 90 60 12 33
E-post: jensolli@start.no
Lagets adresse:
Myratunet Bo & omsorgssenter
4849 Arendal

Buskerud lag av A.L.F

Leder Jan Arne Dammen
Revefaret 47, 3033 Drammen
Telefon: 32 88 55 07
Mobil: 90 59 31 53
E-post: arnedam@online.no

Finnmark lag av A.L.F

E-post: helseskader@nhf.no

Hedmark

Norges Handikapforbund
Postboks 9217 Grønland
0134 Oslo
E-post: helseskader@nhf.no

Hordaland lag av A.L.F

Leder Fred Gunnar Eide
Hylkjebakken 12, 5109 Hylkje
Telefon: 55 24 88 24
Mobil: 99 35 88 86
E-post: fgu-eid@online.no

Møre og Romsdal lag av A.L.F

Leder Frode Steen Gunstensen
Moen, 6440 Elnesvågen
Telefon: 71 26 50 82
Mobil: 99 74 66 72
E-post: frode@alfnorge.no

Nordland lag av A.L.F

Kontakt: Haldor Solhaug
Burmaveien 21, 8640 Hemnesberget
Telefon: 75 19 31 39
Mobil: 91 68 40 59

Kontakt: Karl Grønningsæter
Tjønnevegen 3, 8610 Mo i Rana
Telefon: 75 13 10 94
Mobil: 90 94 21 06

Nord-Trøndelag lag av A.L.F

Leder Svein Bedin
Heggli, 7600 Levanger
Telefon 74 09 58 28
Mobil 95 15 64 81
E-post: sve-bedi@online.no

Oppland lag av A.L.F

NHF Innlandet
Telefon 61 10 83 10
E-post: ingvild.hansen@nhf.no

Oslo lag av A.L.F

Leder Geir Werner
Norderhovgt. 34 B, 0654 Oslo
Mobil: 92 82 06 75
E-post: alfoslo@nhf.no

A.L.F Offshore Ekofisk Ressursgruppe

Leder Øystein Haugland
Vassteigen 118, 5141 Fyllingsdalen
Telefon: 55 10 70 35
Mobil: 95 27 24 15
E-post: hauglao@c2i.net

Nestleder Jan Erik Tandberg
Næpetrøvn. 11, 4790 Lillesand
Mobil: 91 53 63 59
E-post: je-tan@online.no

Rogaland lag av A.L.F

NHF Sørvest
Kokstadveien 46 B, 5257 Kokstad
Telefon: 55 11 99 50
E-post: nhf.soerwest@nhf.no

Sogn og Fjordane

Kontakt: Kjell Horn
6770 Nordfjordeid
Telefon: 57 86 00 24
Mobil: 48 10 00 34
E-post: helseskader@nhf.no

Sør-Trøndelag lag av A.L.F

Leder Grethe Lian
Ilsvikveien 21B, 7018 Trondheim
Mobil: 40 47 28 02
E-post: grlian@online.no

Telemark lag av A.L.F

Kontakt: Else Andrèn
Porsgrunnsvegen 19 A, 3730 Skien
Telefon: 35 52 12 83
E-post: e-andren@online.no

Troms lag av A.L.F

Leder Leif G. Morland
Venusveien 40, 9024 Tomasjord
Telefon: 77 63 95 96
Mobil: 90 74 95 99
E-post: leif.morland@online.no

Vest-Agder lag av A.L.F

Leder Lars Kristian Hille
Postboks 168, 4502 Mandal
Telefon: 38 26 11 65
Mobil: 91 30 88 73
E-post: kr-hil@online.no

Vestfold lag av A.L.F

Leder Trond Tore Ceeberg
Liaveien 21, 3158 Andebu
E-post: ceeberg@online.no

Østfold lag av A.L.F

Kontakt: Terje Riseberg
Løkkekroken 20, 1815 Askim
Mobil: 95 14 49 51
E-post: prodanlegg@gmail.com

A.L.F Internasjonal, Spania

Rune Bergmann
Apartado 122, 03581 Alfaz Playa
Alicante, Spania
Telefon: 0034 - 96686 6005
E-post: runebergmann@yahoo.com